

Eiropas Savienības
Padome

Briselē, 2022. gada 25. maijā
(OR. en)

9478/22

JAI 741
SCHENGEN 53
SCH-EVAL 61
FRONT 209
IXIM 135
MIGR 154
ASILE 65
ENFOPOL 291
COMIX 256

PAVADVĒSTULE

Sūtītājs: Eiropas Komisijas ģenerālsekretāre, parakstījusi direktore *Martine DEPREZ*

Saņemšanas datums: 2022. gada 24. maijs

Saņēmējs: Padomes Ģenerālsekretariāts

K-jas dok. Nr.: COM(2022) 301 final

Temats: KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM,
EIROPADOMEI, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO
LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI
2022. gada ziņojums par stāvokli Šengenas zonā

Pielikumā ir pievienots dokuments COM(2022) 301 *final*.

Pielikumā: COM(2022) 301 *final*

Briselē, 24.5.2022.
COM(2022) 301 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM,
EIROPADOMEI, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU
KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

2022. gada ziņojums par stāvokli Šengenas zonā

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, EIROPADOMEI, PADOMEI,
EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU
KOMITEJAI**

2022. gada ziņojums par stāvokli Šengenas zonā

Šengenas zona bez kontroles pie iekšējām robežām (turpmāk “Šengenas zona”) ir vēsturisks Eiropas integrācijas sasniegums. Kopš tās dibināšanas 1985. gadā tā ir mainījusi ikdienas realitāti miljoniem cilvēku. Šengenas projekts ir likvidējis šķēršļus, tuvinājis cilvēkus un stiprinājis Eiropas valstu tautsaimniecību. Personu, preču un pakalpojumu aprites ātrums ES palīdz stiprināt Eiropas konkurētspēju un radīt darbvietas un izaugsmi.

Izveidojot Šengenas zonu, ir apvienots kontinents, radot telpu bez robežām. Tai ir simboliska vērtība visu eiropiešu skatījumā. Tai ir pārliecinošs iedzīvotāju atbalsts.¹ Veselai eiropiešu paaudzei ir teju neiespējami iztēloties robežpārbaudes pie ES iekšējām robežām. Pateicoties Šengenas zonai, ES pilsoņi var netraucēti ceļot starp dalībvalstīm, lai iepazītu Eiropu, mācītos un strādātu. Turklāt, kā nesen radikālā veidā apliecināja Covid-19 pandēmija, izmaksas, kas rastos, ja nebūtu Šengenas zonas, būtu ārkārtīgi lielas.²

Vairākas krīzes pēdējo gadu laikā ir apliecinājušas, ka šo sasniegumu nevar uzskatīt par pašsaprotamu. Migrācijas krīze un vairāki nopietni drošības apdraudējumi 2015. gadā bija pirmais lielais pārbaudījums, ar ko saskārās Šengenas zona. Pēdējā laikā jaunus izaicinājumus ir radījis pandēmija, kā arī lielais skaits cilvēku, kuri ir tajā ieceļojuši Ukrainā notiekošā kara dēļ.

Pateicoties ES un dalībvalstu apņēmībai un iepriekšējos gados panāktajam progresam, Šengena ir apliecinājusi noturību un pārvarētie izaicinājumi to ir stiprinājuši. Lai gan problēmas joprojām pastāv, Šengena kopumā darbojas labi. To apstiprina Šengenas regulāro izvērtējumu rezultāti, kuri uzrāda tikai dažus sistēmisku trūkumu gadījumus, kā arī citi mūsu rīcībā esoši instrumenti Šengenas zonas darbības un dalībvalstu robežkontroles spēju novērtēšanai.

Pēdējos gados Šengenas sistēma ir tikusi pakļauta pārbaudījumiem dažādu krīžu un izaicinājumu dēļ, kas ir raisījuši ad hoc politiskās diskusijas par Šengenas zonu. Patlaban vairāk nekā jebkad agrāk ir redzams, ka Šengenas zonas sasniegumus nevajadzētu uzskatīt par pašsaprotamiem. Visi nesenie izaicinājumi ir izcēlušī nepieciešamību spert izšķirošus soļus, lai stiprinātu Šengenas zonas pārvaldības struktūru nolūkā garantēt tās pienācīgu darbību. Komisija 2020. gada novembrī izveidoja ikgadēju Šengenas forumu. Tas bija pirmais solis, lai sekmētu iekļaujošas politiskas debates ar mērķi izveidot spēcīgāku Šengenas zonu, pamatojoties uz savstarpēju uzticēšanos. Augsta līmeņa politikas viedokļu apmaiņas apstiprināja, ka Šengenas zonai ir vajadzīga noturīgāka pārvaldība, un tas tika atkārtoti uzsvērts otrajā Šengenas forumā 2021. gada maijā.

Šajā sakarā Komisija ir izstrādājusi jaunu Šengenas pārvaldības modeli, proti, Šengenas ciklu, nodrošinot regulāru Šengenas zonas stāvokļa “veselības pārbaudi”. Pēc apspriedēm Tieslietu un iekšlietu padomē Lillē ir sākti šo ideju īstenošana: 2022. gada 3. martā sapulcējās pirmā Šengenas padome. Šengenas zonai kā kopīgam projektam ir nepieciešams vienots risinājums pašreizējiem un turpmākajiem izaicinājumiem un dalībvalstu, ES iestāžu un attiecīgo aģentūru ieguldījums. Jaunā regula, ar ko reformē Šengenas izvērtēšanas un uzraudzības mehānismu, ir paredzēta, lai sekmētu šā mērķa īstenošanu, nodrošinot trūkumu ātru konstatēšanu un efektīvas pārraudzības procedūras.

*Šī pastiprinātā pārvaldība ir būtiska, lai pārraudzītu to, kā tiek īstenota vērēnīgā programma Šengenas zonai, kas ir izklāstīta **Šengenas stratēģijā, ar ko Komisija nāca klajā 2021. gada***

¹ 2021./2022. gada ziemas Eirobarometrs.

² https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/581383/EPRS_STU%282016%29581383_EN.pdf

jūnijā. Lai padarītu Šengenas zonu spēcīgāku un noturīgāku, ir steidzami jāpieņem un jāīsteno pilnveidots tiesiskais regulējums.

***Ziņojumā par stāvokli Šengenas zonā** ir noteikti jaunā Šengenas pārvaldības modeļa galvenie elementi, izvērtēta Šengenas stratēģijas īstenošana kopumā, kā arī tās atsevišķie elementi, kā arī noteiktas prioritātes Šengenas zonai 2022./2023. gadā. Tajā arī aplūkoti Komisijas juridiskie pienākumi³ ziņot par situāciju saistībā ar iekšējās robežkontroles neesību, Šengenas izvērtējumu rezultātiem, kā arī stāvokli ieteikumu īstenošanas jomā. Šis ziņojums kalpo par modeli nākotnei: katram nākamajam ziņojumam par stāvokli Šengenas zonā kā pirmajam ikgadējā Šengenas cikla solim ir jāievada ikgadējā ziņošana par Šengenas zonas stāvokli, nosakot prioritātes nākamajam gadam un tiecoties nodrošināt apspriedes par konkrētā gada noslēgumā sasniegto progresu. Ziņojumam par stāvokli Šengenas zonā jābūt plašāka politiskā dialoga, uzraudzības un Šengenas *acquis* nostiprināšanas pamatam.*

1. Šengenas zonas pārvaldības stiprināšana

Zonai, kas ir atkarīga no savstarpējas uzticēšanās starp dalībvalstīm un Šengenas tiesiskā regulējuma pareizas un efektīvas īstenošanas, ir nepieciešama spēcīga un strukturēta pārvaldība. Pēc apspriedēm pirmajā⁴ un otrajā⁵ Šengenas forumā⁶ un nolūkā patiesi stiprināt Šengenas zonu ilgtermiņā, ir izstrādāts jauns Šengenas pārvaldības modelis. Pirmās Šengenas padomes pulcēšanās laikā 2022. gada martā dalībvalstis atkārtoti apstiprināja šo vajadzību un atbalstīja **Šengenas ciklu**, ar ko iepazīstināja Komisija. Šis cikls nodrošina regulāru Šengenas zonas stāvokļa “veselības pārbaudi”, ļaujot laikus apzināt problēmas, lai nodrošinātu kopīgu atbildību un sekmētu atbilstīgu pasākumu ieviešanu.

Šengenas cikla sākuma punkts ik gadu ir ziņojums par stāvokli Šengenas zonā, kurā Komisija sniedz ierosinājumus attiecībā uz pārvaldības procesu, nosakot galvenās ar Šengenas zonu saistītās problēmas un prioritārās darbības, kurām jāpievēršas gan valsts, gan Eiropas līmenī. Šengenas cikla ietvaros Komisija regulāri iepazīstinās ar Šengenas barometru⁷, lai sniegtu atjauninātu informāciju par Šengenas zonas stāvokli.

Iestāžu diskusijas **Šengenas forumā** un politiskās apspriedes jūnija **Šengenas padomē**⁸ sniegs nepieciešamo politisko stimulu attiecībā uz galvenajiem stratēģiskajiem jautājumiem. Lai īstenotu prioritārās darbības, būs nepieciešama visu dalībnieku iesaiste. Šengenas pārvaldības modelis paredz satvaru pienācīgu pēcpasākumu nodrošināšanai, tostarp regulāru informācijas apmaiņu par kopīgām problēmām, saskaņotus risinājumus un labas prakses apmaiņu, lai nodrošinātu vajadzīgos apstākļus rezultatīvai un savlaicīgai vajadzīgo darbību īstenošanai. Pēdējos posmos gada beigās

³ Šajā ziņojumā ir aplūkots Komisijas juridiskais pienākums sniegt ziņojumus saskaņā ar 20. pantu Padomes Regulā (ES) Nr. 1053/2013, ar ko izveido izvērtēšanas un uzraudzības mehānismu, lai pārbaudītu Šengenas *acquis* piemērošanu, un 33. pantu Šengenas Robežu kodeksā (Regula (ES) 2016/399 par Savienības Kodeksu par noteikumiem, kas reglamentē personu pārvietošanos pār robežām). Tā mērķis ir arī nodrošināt saikni ar citiem līdzīgiem ziņojumiem, kuros līdz šim aplūkoti dažādi ar Šengenas zonas stāvokli saistīti elementi, paziņojumu “Atpakaļceļš uz Šengenu”, regulārajiem ziņojumiem par Eiropas programmas migrācijas jomā īstenošanu, ziņojumiem par migrācijas un patvēruma jomu, ziņojumu par sistemātiskām pārbaudēm, ziņojumu/-iem par sadarbību, progresa ziņojumu par drošības savienību.

⁴ 2020. gada 30. novembris.

⁵ 2021. gada 17. maijs.

⁶ Komisija izveidoja Šengenas forumu, lai stimulētu konkrētāku sadarbību un savstarpēju uzticēšanos, ar mērķi dot politisku impulsu, izvērtējot sasniegumus un šķēršļus un paredzot turpmāko Šengenas zonas attīstības virzienu.

⁷ Komisija iepazīstināja ar Šengenas barometru pirmajā Šengenas padomē 2022. gada martā.

⁸ Šengenas padome ir Eiropas Savienības Padomes Francijas prezidentūras iniciatīva, kas tika pieņemta Tieslietu un iekšlietu padomes jauktajā komitejā (t. i., piedaloties arī Šengenas asociētajām valstīm Islandei, Norvēģijai, Šveicei un Lihtenšteinai) un ir paredzēta ar Šengenas zonu saistītu jautājumu apspriešanai augstā politiskajā līmenī, iesaistot apspriedēs visus attiecīgos dalībniekus, jo īpaši aģentūras.

apspriedēs galvenā uzmanība tiks vērsta uz to, lai pārraudzītu, kā ir risinātas galvenās ar Šengenas zonu saistītās problēmas, tostarp kā īstenoti norādījumi attiecībā uz Eiropas Robežu un krasta apsardzes aģentūras (*Frontex*) īstenotajām darbībām. Tas palīdzēs nodrošināt spēcīgāku politisko apņemšanos īstenot Šengenas zonas kopēju Eiropas līmeņa pārvaldību un noteikt vajadzīgos pasākumus nākamajam gada ciklam.

Šajā jaunajā Šengenas pārvaldības modelī būtiska nozīme būs jaunajam **Šengenas izvērtēšanas un uzraudzības mehānismam**, kuru 2021. gada jūnijā ierosināja Komisija un nesēn pieņēma Padome. Tas būs svarīgs mehānisms, ar kura palīdzību tiks apzināti izaicinājumi, ar kuriem saskaras dalībvalstis, un nodrošināta ātra korektīvu darbību īstenošana. Tādējādi būs vieglāk novērst situāciju, ka jebkādas ar īstenošanu saistītas problēmas, jo īpaši nopietnu trūkumu gadījumi, rada plašāku ietekmi visā Šengenas zonā. Šīs reformas ātra īstenošana garantēs, ka Šengenas zona ir nodrošināta ar efektīvāku, stratēģisku un elastīgu instrumentu, lai risinātu jaunas problēmas, reaģētu uz situācijas izmaiņām un pielāgotos jauniem apstākļiem. Komisija jau veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu šā instrumenta savlaicīgu un rezultatīvu piemērošanu.

Komisijas **Šengenas koordinators** vadīs un koordinēs Šengenas ciklu sadarbībā ar dalībvalstīm.

Nostiprināta Šengenas zonas pārvaldība: PIRMAIS ŠENGENAS CIKLS 2022. GADĀ

⁹ Sākot ar 2023. gadu, Šengenas cikls sāksies februārī, pieņemot ziņojumu par stāvokli Šengenas zonā.

1. izcēlums. Pirmais Šengenas cikls — prioritātes 2022./2023. gadam

Turpmāk ir uzskaitītas galvenās prioritārās darbības attiecībā uz Šengenas zonu.

1. **Ārējo robežu** pārvaldības stiprināšana.
2. Nodrošināt, ka **iekšējā robežkontrole** ir **galējais līdzeklis**, ko izmanto ierobežotu laiku un vajadzības gadījumā papildina ar riska mazināšanas pasākumiem.
3. Uzlabota iekšējā **drošība**, stiprinot policijas sadarbību ES.

Lai šos mērķus īstenotu, ir jānodrošina turpmāk uzskaitīto prioritāro darbību ātra īstenošana:

- jāpieņem un jāīsteno **Eiropas integrētās robežu pārvaldības** daudzgadu stratēģiskā politika;
- jānodrošina visu ceļotāju sistemātiskas pārbaudes pie ārējām robežām;
- laikus līdz 2023. gadam jāievieš **jaunā IT arhitektūra** un jānodrošina **sadarbspēja robežu pārvaldības jomā**;
- jāpiemēro jaunais **Šengenas izvērtēšanas un uzraudzības mehānisms**;
- jānodrošina **Frontex** un **Eiropola** pilnvaru pilnīga īstenošana;
- jāstiprina valstu atgriešanas sistēmas;
- pilnībā jāizmanto pieejamie **policijas pārrobežu sadarbības instrumenti**;
- jāatceļ ilgstošas iekšējās robežkontroles.

Vēl viena būtiska prioritāte, kas jāīsteno nolūkā pilnveidot tiesisko regulējumu, ir ātri pieņemt Komisijas ierosinātos priekšlikumus, tostarp:

- **Šengenas Robežu kodeksa** grozījumu;
- priekšlikumus par **policijas sadarbību**;
- priekšlikumu par **skrīningu**.

2. Šengenas stratēģijas īstenošanā panāktais progress

Pieņemot Šengenas stratēģiju, Komisija paredzēja pasākumus Šengenas zonas labai darbībai. Komisija kopš šīs stratēģijas pieņemšanas 2021. gada jūnijā ir izpildījusi savu apņemšanos, bez kavēšanās ierosinot instrumentus Šengenas zonas atbalstam. Ir stiprināti visi trīs pīlāri, uz kuriem balstās Šengenas zona, proti, **rezultatīva ārējo robežu pārvaldība, pasākumi, kas kompensē kontroles neesību pie iekšējām robežām, un stabila pārvaldība**. Šie trīs pīlāri arī ir papildināti ar atjauninātiem instrumentiem, lai tie būtu piemēroti rezultatīvam darbam jaunos apstākļos. Tagad ir laiks pieņemt vēl neizskatītos priekšlikumus un īstenot neizpildītās saistības, iesaistoties dalībvalstīm un citām ieinteresētajām personām, kuru līdzdalība ir nepieciešama kopīgas atbildības nodrošināšanai.

Būtiska prioritāte joprojām ir ieviest vienu no tehnoloģiski progresīvākajām robežu pārvaldības sistēmām pasaulē. Pagājušā gada laikā dalībvalstis, *eu-LISA*¹⁰ un Komisija ir pastiprinājušas centienus ieviest **jauno IT arhitektūru un nodrošināt sadarbību** atbilstoši apstiprinātajiem termiņiem. Tagad ir ārkārtīgi svarīgi nodrošināt, lai visas ieinteresētās personas veiktu to atbildības jomā ietilpstošos vajadzīgos pasākumus, nepieļaujot jaunus kavējumus, kas apdraudētu kopējā termiņa¹¹ ievērošanu, kas paredz pilnīgu jaunās arhitektūras ieviešanu un sadarbības nodrošināšanu līdz 2023. gada beigām. Piegāžu kavējumi, neatbilstoši aprīkotas robežšķērsosanas vietas un kvalitātes problēmas varētu radīt domino efektu, ietekmējot citas sistēmas un funkcijas.

¹⁰*Eu-LISA* ir Eiropas Savienības aģentūra, kas pārvalda liela mēroga informācijas sistēmu darbības, sniedzot atbalstu ar brīvības, drošības un tiesiskuma jomu saistītos jautājumos.

¹¹ Atjaunotās Šengenas Informācijas sistēmas (*SIS*) darbības sākšana ir plānota 2022. gada septembrī, un, kolīdz būs izpildītas prasības (Regulas (ES) 2018/1861 66. pants un Regulas (ES) 2018/1862 79. pants), Komisija pieņems lēmumu, lai noteiktu konkrētu datumu jauno regulu pilnīgai piemērošanai. Ieceļšanas/izceļšanas sistēmas (*IIS*) darbības sākšana tika atlikta līdz 2022. gada novembrim. Eiropas ceļošanas informācijas un atļauju sistēmas (*ETIAS*) stāšanās spēkā ir plānota 2023. gada maijā.

Ir veikti svarīgi pasākumi, lai modernizētu vīzu pieteikumu iesniegšanu un apstrādi un uzlabotu šā procesa efektivitāti, vienlaikus stiprinot Šengenas zonas drošību. Digitāli dokumenti ir gan efektīvāki, gan drošāki. Komisija 2022. gada 27. aprīlī iesniedza priekšlikumu par **vīzu procedūru digitalizāciju**.

Komisija 2021. gada decembrī pieņēma priekšlikumu kopumu par Šengenas zonu un policijas sadarbību. Priekšlikuma par **Šengenas Robežu kodeksa pārskatīšanu**¹² mērķis ir nodrošināt lielāku skaidrību attiecībā uz noteikumiem par iekšējās robežkontroles atjaunošanu un alternatīvo pasākumu izmantošanu. Tajā arī ierosināts izstrādāt kopīgus instrumentus efektīvākai ārējo robežu pārvaldībai krīzes situācijās, piemēram, saskaroties ar sabiedrības veselības krīzi vai situācijā, kad migranti tiek instrumentalizēti politisku mērķu sasniegšanai.

Šos pasākumus papildina tiesību aktu priekšlikumi Eiropas Savienības iekšējās drošības stiprināšanai saskaņā ar Drošības savienības stratēģiju. **Priekšlikumi par policijas sadarbību**¹³ paredz saskaņotu ES tiesisko regulējumu, lai nodrošinātu, ka tiesībsardzības iestādēm ir atbilstoša piekļuve citu dalībvalstu glabātai informācijai noziedzības un terorisma apkarošanai. Efektīva un netraucēta policijas sadarbība palīdzēs sekmēt noziedzīgu nodarījumu novēršanu, atklāšanu un izmeklēšanu ES, stiprinot visu to personu drošību, kuras dzīvo un pārvietojas Šengenas zonā. Vienoti standarti attiecībā uz kopīgu patrulēšanu atvieglos sadarbību starp policijas darbiniekiem, kuri piedalās pasākumos un darbojas citu ES dalībvalstu teritorijā, kā arī sekmēs kopīgu ES policijas darba kultūru. Ātrs progress saistībā ar šo standartu saskaņošanu palīdzēs nodrošināt labu Šengenas zonas darbību. Gaidāms, ka sarunu process tiks pabeigts 2023. gadā.

Lai stiprinātu drošību zonā bez iekšējās robežkontroles, ir nepieciešamas drošas ārējās robežas. Uz dalībvalstīm un Šengenas asociētajām valstīm kopš 2017. gada attiecas prasība veikt **sistemātiskas pārbaudes attiecīgajās datubāzēs par visām personām, kuras šķērso ES ārējās robežas**¹⁴, tostarp par personām, kurām ir brīvas pārvietošanās tiesības. Šā pasākuma mērķis bija stiprināt ES iekšējo drošību pēc tam, kad tika konstatēts, ka to ārvalstu kaujinieku teroristu vidū, kas atgriežas ES, ir Eiropas Savienības pilsoņi. Eiropas Parlamenta un Padomes ziņojumā ir analizēta šo sistemātisko pārbaudu veikšana un ietekme. Tajā konstatēts, ka, piemērojot prasību par sistemātisku pārbaudu veikšanu attiecīgajās datubāzēs par personām, kurām saskaņā ar ES tiesību aktiem ir brīvas pārvietošanās tiesības, ir novērsta būtiska regulējuma nepilnība, neraugoties uz grūtībām, ar kurām dalībvalstis saskārās, īstenojot šos noteikumus. Komisija plāno risināt šīs grūtības un atbalstīt dalībvalstis, izmantojot ieteikuma tiesības, jo īpaši drīzumā pārskatot Robežsargu rokasgrāmatu¹⁵, ko dalībvalstu kompetentās iestādes izmanto, veicot personu robežpārbaudes.

2. izcēlums. Eiropas Robežu un krasta apsardze — galvenās norises

- Ir panākts ievērojams progress 2019. gada Eiropas Robežu un krasta apsardzes regulas¹⁶ īstenošanā.

¹² Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (ES) 2016/399 par Savienības Kodeksu par noteikumiem, kas reglamentē personu pārvietošanos pār robežām, COM(2021) 891, 14.12.2021.

¹³ Šie priekšlikumi ir priekšlikums Padomes Ieteikumam par policijas operatīvo sadarbību (COM/2021/780 final), priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par informācijas apmaiņu starp dalībvalstu tiesībsardzības iestādēm (COM/2021/782 final) un priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, kas attiecas uz datu automatizētu apmaiņu policijas sadarbībai (COM/2021/784 final).

¹⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2017/458 (2017. gada 15. marts), ar ko groza Regulu (ES) 2016/399 attiecībā uz pārbaudu pastiprināšanu attiecīgajās datubāzēs pie ārējām robežām, OV L 74, 18.3.2017., 1.–7. lpp.

¹⁵ C(2019) 7131 final, 8.10.2019.

¹⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2019/1896 (2019. gada 13. novembris) par Eiropas Robežu un krasta apsardzi un ar ko atceļ Regulas (ES) Nr. 1052/2013 un (ES) 2016/1624, OV L 295, 14.11.2019.

- *Frontex*, iesaistot Eiropas Robežu un krasta apsardzes pastāvīgo korpusu, kopš 2021. gada 1. janvāra sniedz atbalstu dalībvalstīm saistībā ar ārējo robežu aizsardzību un atgriešanu. Pastāvīgā korpusa sastāvā patlaban ir vairāk nekā 6000 darbinieku, un līdz 2027. gadam korpusa sasniegs pilnu kapacitāti ar 10 000 darbinieku. Šobrīd *Frontex* pie sauszemes, jūras un gaisa telpas ārējām robežām, kā arī atgriešanas atbalstam katru dienu izvieto vidēji 2000 darbinieku.
- Jaunā stratēģiskās politikas plānošanas cikla mērķis būs garantēt Eiropas Robežu un krasta apsardzes rezultātīvu un saskaņotu izmantošanu, apvienojot vairāk nekā 120 000 robežsardzes un krasta apsardzes darbinieku un atgriešanas speciālistu, kuri pārstāv dalībvalstis un *Frontex*. Šis satvars labāk sasaistīs dažādas rīcībpolitikas un instrumentus, un tā mērķis būs novērst nepilnības starp robežu aizsardzību, drošību, atgriešanu un migrāciju, vienlaikus nodrošinot pamattiesību aizsardzību.
- Pēc Eiropas Parlamenta un Padomes apspriešanās, kas sākas šodien, Komisija līdz 2022. gada beigām plāno pieņemt pirmo Eiropas integrētās robežu pārvaldības daudzgadu stratēģisko politiku, kas jāsteno un jāpapildina ar stratēģijām, kuras pieņems *Frontex* un valsts iestādes.
- Aģentūras valdes augsta līmeņa sanāksmē tiks nodrošināta papildu stratēģiskā koordinācija. Šengenas padomes sanāksmes arī sniedz iespēju reizi gadā politiskā līmenī apspriest jautājumus, kas ir saistīti ar Eiropas integrētās robežu pārvaldības īstenošanu, ko veic Eiropas Robežu un krasta apsardze, tostarp *Frontex*.
- Komisija 2021. gada 21. decembrī arī pieņēma darba kārtības modeli, kas *Frontex* jāizmanto, sadarbojoties ar trešām valstīm, kā arī statusa nolīguma paraugu Eiropas Robežu un krasta apsardzes pastāvīgā korpusa komandu izvietojumam trešās valstīs.
- Arī atgriešanas jomā *Frontex* ir panākusi ievērojamu progresu, pilnveidojot savas spējas sniegt dalībvalstīm atbalstu saistībā ar atgriešanu un reintegrāciju. Konkrētāk, 2022. gada februārī amatā tika iecelts ģenerāldirektora vietnieks atgriešanas operāciju jautājumos, un viņš pārrauga jauno Atgriešanas nodaļu.
- Dalībvalstīm tiek sniegts pastiprināts atbalsts brīvprātīgas atgriešanās jomā, un tika ieviesti *Frontex* kopīgie reintegrācijas pakalpojumi, lai no 2022. gada aprīļa dalībvalstīm sniegtu reintegrācijas atbalstu.
- *Frontex* gūst progresu saistībā ar spēju izveidot atgriešanas operāciju organizēšanai pēc pašas aģentūras ierosmes, un pirmais veiksmīgais lidojums tika noorganizēts uz Albāniju 2022. gada janvārī.
- Aģentūrā ir veiktas būtiskas strukturālas pārmaiņas, un trīs ģenerāldirektora vietnieki sāka pildīt amata pienākumus attiecīgi 2021. gada novembrī, 2022. gada janvārī un 2022. gada februārī.
- Tika ieviesti visi galvenie pilnībā funkcionējošas uzraudzības sistēmas pamatelementi, lai nodrošinātu *Frontex* darbību atbilstību pamattiesībām. Konkrētāk, attiecīgi 2021. gada jūnijā un 2022. gada martā darba pienākumus sāka pildīt jaunā pamattiesību amatpersona un pamattiesību amatpersonas vietnieks. Viņu darbu atbalsta 20 pamattiesību uzraugi, un līdz vasaras beigām to skaits pieaugs līdz 46.
- *Frontex* veic ārkārtīgi svarīgu uzdevumu, sniedzot atbalstu dalībvalstīm Eiropas Savienības kopējo ārējo robežu pārvaldībā. Lai nodrošinātu aģentūras darba pilnīgu nepārtrauktību, Komisija bez kavēšanās veiks darbā pieņemšanas procesu, kura noslēgumā tiks iecelts jauns izpilddirektors.
- *Frontex* valde turpinās stiprināt pārraudzību pār aģentūras iekšējo pārvaldību un tās darbībām. Tajā pašā laikā, ņemot vērā nostiprinātās pilnvaras un ievērojami palielinātos resursus, aģentūrai būtu jānodrošina tās pilnīga pārskatatbildība ES iestāžu priekšā. Gatavojoties aģentūras darbības gaidāmajam izvērtējumam, Komisija sāks dialogu ar Eiropas Parlamentu un Padomi saistībā ar aģentūras pārvaldību.

3. Šengenas zonas stāvoklis

3.1. Situācija pie ārējām robežām

Katru gadu ES ārējās robežas šķērso simtiem miljonu cilvēku, tādējādi ES ir viesmīlīgākais galamērķis pasaulē. Patlaban aptuveni 1,3 miljardi cilvēku no 60 pasaules valstīm var izmantot iespēju ieceļot Eiropas Savienībā bez vīzas.

Lai gan lielākā daļa trešo valstu valstspiederīgo ierodas ES atļautā veidā, neatbilstīga migrācija joprojām ir problēma. *Frontex* 2021. gadā ziņoja par 200 000 neatbilstīgas robežu šķērsošanas gadījumiem. Iepriekšējā gadā neatbilstīgu iecerotāju skaits Lietuvā, Polijā un Latvijā bija vairāk nekā desmit reizi lielāks nekā 2020. gadā, un tas bija skaidrojams ar Baltkrievijas režīma organizēto migrantu **instrumentalizāciju** politisku mērķu sasniegšanai. Tomēr, pateicoties mērķtiecīgai un izlēmīgai ES rīcībai, situācija patlaban ir stabilizējusies un iecerotāju skaits no Baltkrievijas ir ievērojami samazinājies.

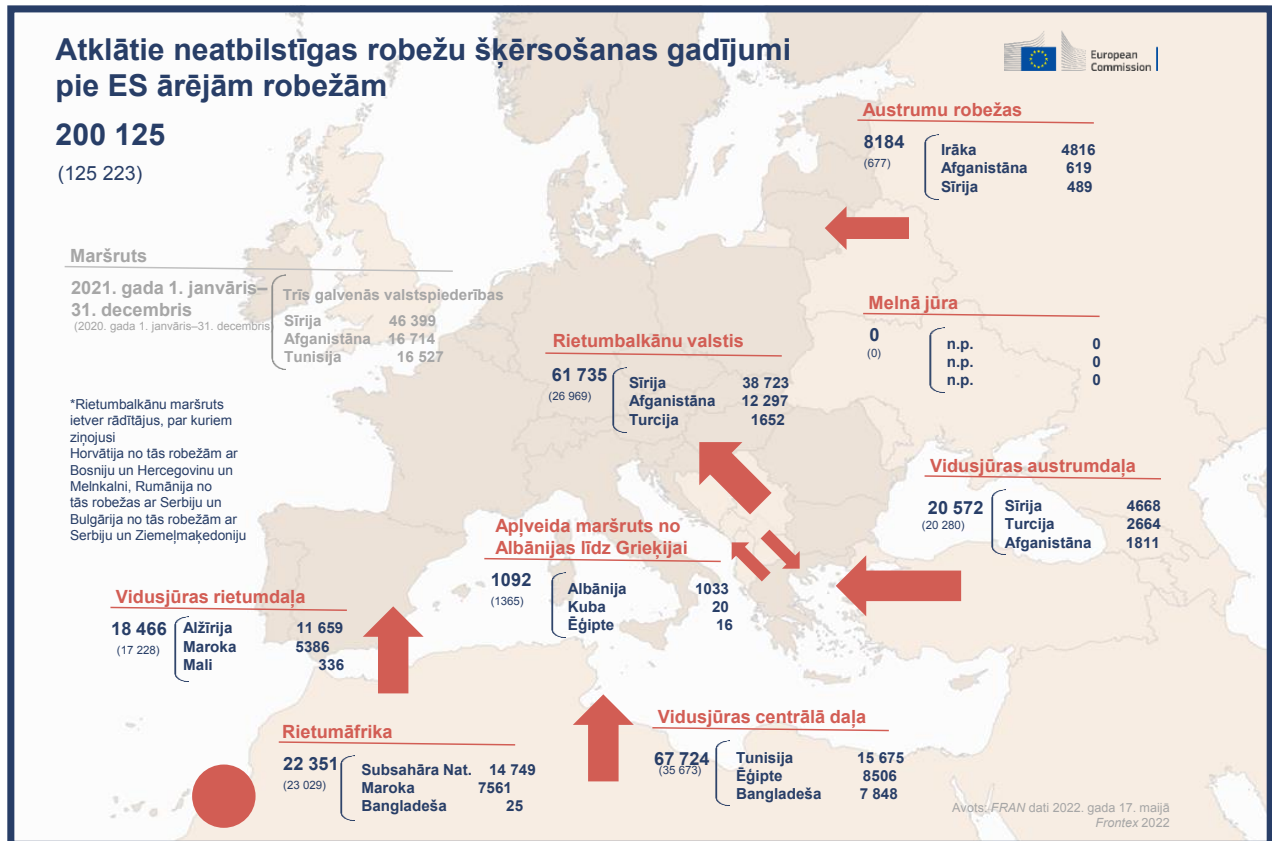
Aplūkojot tendences, redzams, ka 2021. gadā **Vidusjūras centrālās daļas maršruts ar Itāliju kā galveno galamērķa valsti** atkal bija visvairāk izmantotais migrācijas ceļš neatbilstīgai migrācijai uz ES (34 % no ziņotajiem neatbilstīgas robežu šķērsošanas gadījumiem). Arī 2022. gadā šī tendence turpinājās: 2022. gada 8. maijā bija ziņots par gandrīz 11 800 iecerotājiem, kuri izmantoja šo maršrutu, un tas bija par 7,6 % mazāk salīdzinājumā ar to pašu laikposmu pērn. Kopējais 2022. gada 8. maijā reģistrētais neatbilstīgas robežu šķērsošanas gadījumu skaits 2022. gadā bija 11 797 gadījumi Itālijā un tikai 1 gadījums Maltā. Joprojām augsts bija arī pa **Vidusjūras rietumdaļas** maršrutu un **Rietumāfrikas** maršrutu Spānijā iecerotāju skaits: 2022. gada 8. maijā bija reģistrēti 10 475 neatbilstīgas robežu šķērsošanas gadījumi — par 32 % vairāk salīdzinājumā ar to pašu laikposmu 2021. gadā. Lai gan salīdzinājumā ar to pašu laikposmu 2021. gadā iecerotāju skaits kontinentālajā Spānijā 2022. gadā saruka, ir ievērojami palielinājies (53 %) iecerotāju skaits Kanāriju salās.

Lai gan migrācijas spiediens **Griekijā** turpināja mazināties, iecerotāju skaits **Kiprā** salīdzinājumā ar 2020. gadu 2021. gadā būtiski pieauga (par 123 %). Saskaņā ar 2022. gada 8. maijā reģistrētajiem datiem Griekijā 2022. gadā ir iecerotāji 3031 persona (pieaugums par 24 % salīdzinājumā ar to pašu laikposmu 2021. gadā) un Kiprā — 6755 personas (pieaugums par 142 %).

Spiediens palielinājās arī uz **Rietumbalkānu maršrutu**: saskaņā ar ziņojumiem, izmantojot šo maršrutu un neatbilstīgi šķērsojot robežu, 2022. gada pirmajos trīs mēnešos ieceļoja 19 029 personas — par 125 % vairāk salīdzinājumā ar to pašu laikposmu pērn.

Laikā kopš 2021. gada augusta, kad varu **Afganistānā** pārņēma Taliban, neatbilstīgo ieceļotāju skaits ES no šīs valsts ir palielinājies, bet nav pārsniedzis mērenu līmeni.

Saskaņā ar Eiropola datiem¹⁷ vairāk nekā 90 % no neatbilstīgajiem migrantiem, kuri nokļūst ES, izmanto kontrabandistu pakalpojumus, lai mērotu visu ceļu vai tā daļas. Divas trešdaļas no viņiem neatbilst kritērijiem starptautiskās aizsardzības saņemšanai pirmajā instancē, un viņi galu galā būs jāatgriež.

¹⁷ [Facilitation of Illegal Immigration | Europol \(europa.eu\)](https://europa.eu/facilitation-of-illegal-immigration)

3. izcēlums. Krievijas agresija pret Ukrainu — lielākā cilvēku pārvietošana Eiropā kopš Otrā pasaules kara un ES tūlītējā atbilde

Kopš Krievijas militārā iebrukuma sākuma Ukrainā Eiropas Savienībā no Ukrainas un Moldovas ir ieceļojuši aptuveni seši miljoni cilvēku, un 200 000 no šiem ieceļotājiem ir nevis ukraiņi, bet trešo valstu valstspiederīgie. Ukraiņi, kuriem ir biometriskā pase, iebrauc kā bezvīzas ceļotāji un bieži pievienojas savām ģimenēm un draugiem dažādās dalībvalstīs.

ES ir spējusi rezultatīvi pārvaldīt apjomīgās sekas, izmantojot gan Šengenas *acquis* paredzētos pasākumus, gan veicot citas darbības:

- ņemot vērā ārkārtas situāciju pie Savienības robežām ar Ukrainu, Komisija ierosināja operatīvās vadlīnijas¹⁸, kuru mērķis ir palīdzēt dalībvalstu robezsardzei **efektīvi** pārvaldīt ieceļotājus pie **robežām**, vienlaikus saglabājot augstu drošības līmeni;
- Padome, pamatojoties uz Komisijas ierosinājumu, 2022. gada 4. martā vienbalsīgi pirmo reizi pieņēma īstenošanas lēmumu¹⁹, ar ko noteica pagaidu aizsardzību²⁰, ņemot vērā tādu personu masveida pieplūdumu, kuras bēg no Ukrainas kara dēļ;
- ir pastiprināta ES migrācijas sagatavotības un krīzes pārvaldības mehānisma tīkla (turpmāk “Plāna pārvaldības tīkls”)²¹ darbība, lai nodrošinātu pastāvīgu informācijas apmaiņu un saskaņotu reakciju uz šādu notikumu radītām problēmām;
- Komisija arī izveidoja **solidaritātes platformu**, kura aptver dalībvalstis un Šengenas asociētās valstis, ES aģentūras, starptautiskās organizācijas un kurā piedalās Ukraina un Moldova, lai koordinētu atbalstu cilvēkiem, kuri bēg no kara Ukrainā, un valstīm, kuras viņus uzņem;
- Ārkārtas Tieslietu un iekšlietu padomē 28. martā Komisija iepazīstināja ar 10 punktu rīcības plānu²², par kuru iepriekš bija panākta vienošanās ar Eiropas Savienības Padomes Francijas prezidentūru un kura mērķis ir veicināt ciešāku Eiropas koordināciju saistībā ar to cilvēku uzņemšanu, kuri bēg no kara Ukrainā;
- **ES aģentūras** nekavējoties piedāvāja konkrētu atbalstu:
 - *Frontex* jau spēkā esošās kopīgās operācijas “Terra”²³ ietvaros un arī pēc dalībvalstu pieprasījumiem pie ES un Ukrainas robežām nekavējoties izvietoja papildu darbiniekus. Pie ES ārējām austrumu robežām (ar Ukrainu, Moldovu, Krieviju un Baltkrieviju) 2022. gada 27. aprīlī bija izvietoti 297 Eiropas Robežu un krasta apsardzes pastāvīgā korpusa darbinieki. *Frontex* palīdzēja atgriezties izcelsmes valstīs arī 718 trešo valstu valstspiederīgajiem, kuri bēga no kara;
 - *Frontex* uz vietas aktīvi atbalsta Moldovas iestāžu darbu, lai risinātu divas savstarpēji saistītas problēmas, ko rada nepieciešamība regulēt bēgļu pieplūdumu, ko veido simtiem tūkstoši no kara Ukrainā bēgoši cilvēki, un viņu vēlāku izceļošanu. Pēc tam, kad rekordīsā laikā tika noslēgts statusa nolīgums ar Moldovu, sākot ar 27. aprīli Moldovā ir izvietoti 70 Eiropas Robežu un krasta apsardzes pastāvīgā korpusa darbinieki;
 - pie ES ārējām robežām izvietotie **Eiropola** eksperti un pieaicinātās amatpersonas sniedz atbalstu dalībvalstīm, stiprinot sekundārās drošības pārbaudes, kā arī analizējot informāciju par noziedzību, lai spētu atbalstīt izmeklēšanas un sagatavot pilnīgu pārskatu par

¹⁸ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022XC0304\(10\)&from=LV](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022XC0304(10)&from=LV)

¹⁹ Padomes Īstenošanas lēmums (ES) 2022/382 (2022. gada 4. marts), ar ko Direktīvas 2001/55/EK 5. panta nozīmē konstatē no Ukrainas pārvietoto personu masveida pieplūduma esamību un nosaka pagaidu aizsardzības ieviešanu

²⁰ Pagaidu aizsardzība cilvēkiem, kuri bēg no kara, nodrošina tiesības uz uzturēšanās atļauju, piemērotas mājvietas pieejamību, piekļuvi darba tirgum, medicīniskajai aprūpei, sociālajai palīdzībai, izglītībai, kā arī noteiktos apstākļos ģimeņu atkalapvienošanās iespējas, neskarot tiesības piekļūt patvēruma procedūrai.

²¹ Komisijas Ieteikums (ES) 2020/1366 (2020. gada 23. septembris) par ES mehānismu sagatavotībai ar migrāciju saistītām krīzēm un to pārvaldībai.

²² https://ec.europa.eu/home-affairs/10-point-plan-stronger-european-coordination-welcoming-people-fleeing-war-ukraine_en

²³ Kopīgā operācija “Terra 2022”, ko organizē *Frontex*, tiek īstenota 12 ES dalībvalstīs un aptver 62 robežšķērsošanas vietas. Kopā vairāk nekā 450 pastāvīgā korpusa darbinieki no 28 ES dalībvalstīm un Šengenas valstīm sniedz atbalstu valsts iestādēm robežu pārvaldības jomā. Operācijas mērķis ir stiprināt robežkontroli pie ES sauszemes robežām, palīdzēt valstīm cīņā pret pārobežu noziedzību un stiprināt ES iekšējo drošību.

kriminālizlūkošanas datiem un konsolidētu datu analīzi;

- **Pamattiesību aģentūras** pārstāvji apmeklēja visas dalībvalstis, kuras robežojas ar Ukrainu un Moldovu, robežšķērsošanas vietās un reģistrācijas/uzņemšanas centros veicot novērojumus par situāciju pamattiesību jomā un analizējot to;
- saskaņā ar Komisijas priekšlikumu Padome no 2022. gada 25. februāra **daļēji apturēja ES un Krievijas vīzu atvieglotu izsniegšanu.**

Kopumā, tieši pateicoties tam, ka ir izveidota Šengenas zona bez robežām, Eiropai ir bijusi unikāla iespēja kolektīvi reaģēt uz izaicinājumiem, sniedzot iespēju bēgļiem saņemt aizsardzību dalībvalstī, kura viņiem ir vispiemērotākā, un sekmējot solidaritātes piedāvājumus un pārvietojot bēgļus no pierobežas dalībvalstīm uz citām ES dalībvalstīm.

3.2. Situācija pie iekšējām robežām

Laikā kopš 2015. gada septembra robežpārbaudes pie iekšējām robežām ir atjaunotas vairāk nekā 280 reizes. Trīs galvenie pamatojumi, par kuriem dalībvalstis informēja Komisiju, paziņojot par robežkontroles pagaidu atjaunošanu pie iekšējām robežām, ir šādi: 1) robežkontroles pagaidu atjaunošana saistībā ar 2015. gada bēgļu krīzi, pamatojoties uz sekundāro kustību, 2) robežkontroles pagaidu atjaunošana, lai apkarotu terorismu, un 3) robežkontroles pagaidu atjaunošana ar mērķi ierobežot Covid-19 izplatīšanos.

Gadu gaitā Komisija ir uzturējusi ciešu politisko un tehnisko dialogu ar dalībvalstīm, kuras īsteno ilgstošas iekšējās robežkontroles, nolūkā izprast situāciju un izskatīt iespējas īstenot konkrētus alternatīvus pasākumus. Komisija 2017. gadā ierosināja mainīt piemērojamos noteikumus, pamatojoties uz Komisijas ieteikumiem,²⁴ kas bija pieņemti tajā pašā gadā ar mērķi radīt apstākļus ilgstošu iekšējo robežkontroļu atcelšanai. Tomēr šis priekšlikums Padomē nesaņēma pietiekamu atbalstu. Pēc notikušo diskusiju izvērtēšanas un pamatojoties uz apspriedēm ar dalībvalstīm un ieinteresētajām personām²⁵ Komisija 2021. gada decembrī iesniedza jaunus Šengenas Robežu kodeksa grozījumus, aizstājot savu iepriekšējo priekšlikumu. Ierosināto mērķorientēto grozījumu pamatā ir izdarītie secinājumi un Covid-19 pandēmijas laikā apkopotā pieredze, ņemot vērā dalībvalstu paustās bažas un vienlaikus saglabājot Šengenas zonu, kurā jebkādas iekšējas robežkontroles arī turpmāk vajadzētu izmantot tikai kā galēju līdzekli.

Nesenajā nolēmumā apvienotajās lietās C-368/20 un C-369/20²⁶ Eiropas Savienības Tiesa uzsvēra, ka robežkontroles atjaunošana pie iekšējām robežām kā ārkārtējs pasākums ir jāinterpretē šauri²⁷. Komisija un Padome ir sākušas apspriedes ar dalībvalstīm par sprieduma sekām. Tajā pašā laikā Komisija, ņemot vērā spriedumu, atkārtoti izvērtē nesenākos paziņojumus par iekšējo robežkontroli.

4. izcēlums. Covid-19 ietekme

²⁴ Komisijas Ieteikums (ES) 2017/820 (2017. gada 12. maijs) par samērīgām policijas pārbaudēm un policijas sadarbību Šengenas zonā, C(2017) 3349, OV L 122, 13.5.2017., 79.–83. lpp., un Komisijas Ieteikums (ES) 2017/1804 (2017. gada 3. oktobris) par to, kā īstenojami Šengenas Robežu kodeksa noteikumi par robežkontroles pagaidu atjaunošanu pie iekšējām robežām Šengenas zonā, C(2017) 6560, OV L 259, 7.10.2017., 25.–27. lpp.

²⁵ Kā norādīts priekšlikumam COM(2021) 891 pievienotā ietekmes novērtējuma 2. pielikumā, no 2020. gada novembra līdz 2021. gada februārim notika apspriešanās ar ieinteresētajām personām, un tajā galvenokārt piedalījās mērķtiecīgi atlasītas ieinteresētās personas, izmantojot Šengenas forumu un tematiskos seminārus, kas tika sadalīti atkarībā no tēmām un iesaistītajām pusēm. Tajā piedalījās dalībvalstis, Eiropas Parlaments, pārvadātāji un NVO.

²⁶ Spriedums attiecas uz iekšējo robežkontroļu termiņu pagarinājumu likumību, ja tie pārsniedz Šengenas Robežu kodeksā noteiktos laika ierobežojumus, un tajā sniegti svarīgi precizējumi šajā sakarā.

²⁷ Sk. spriedumu lietā C-368/20, 69. punkts.

Covid-19 pandēmija ir izcēlusi vajadzību pēc stabila koordinēšanas un lēmumu pieņemšanas satvara pie ārējām robežām un Šengenas zonā krīzes situācijās. Pandēmijas sākumā lielākā daļa dalībvalstu atjaunoja iekšējo robežkontroli, kopīgu savstarpēju koordinēšanu veicot tikai vēlāk un brīžiem apdraudot vienotā tirgus pienācīgu darbību. Reaģējot uz šo situāciju, Komisija aicināja Padomi pieņemt saskaņotu lēmumu²⁸ par ceļošanas ierobežojumu piemērošanu nebūtiskiem ceļojumiem no trešām valstīm uz Šengenas zonu. Uz šādu aicinājumu atsaucās visas ES dalībvalstis (izņemot Īriju) un visas Šengenas asociētās valstis, un to vēlāk iekļāva Padomes ieteikumā²⁹. Tomēr dalībvalstis šo ieteikumu ir piemērojušas ļoti atšķirīgos veidos, tādējādi apdraudot Šengenas zonas darbību kopumā. *Ad hoc* koordinēšanas pasākumi, kurus pēdējo divu gadu laikā ieviesa Komisija, palīdzēja pārvaldīt krīzi saskaņotākā veidā. Komisija arī ir sadarbojusies ar dalībvalstīm, lai apzinātu to vajadzības nolūkā iedarbīgi vērsties pret pandēmiju, jo īpaši Padomes integrētā krīzes situāciju politiskās reaģēšanas mehānisma (*IPCR*) ietvaros. Tomēr krīze arī parādīja, ka ir nepieciešams īpašs tiesiskais regulējums šādu darbību veikšanai pie ārējām robežām, ja nākotnē rastos līdzīgas situācijas, un šis jautājums veido daļu no Komisijas 2021. gada decembrī pieņemtā priekšlikuma par Šengenas Robežu kodeksa grozīšanu. Pandēmijas apstākļi ir ietekmējuši arī Šengenas izvērtēšanas un uzraudzības procesa plānošanu un īstenošanu, jo īpaši kopējās vīzu politikas jomā.

3.3. Šengenas zonas izveides pabeigšana

Komisija kopš 2011. gada aktīvi iestājas par Šengenas zonas izveides pabeigšanu, mudinot dalībvalstis bez kavēšanās veikt vajadzīgos pasākumus, lai ļautu pievienoties tām ES dalībvalstīm, kurām vēl nav pilntiesīgu locekļu statusa zonā bez kontroles pie iekšējām robežām. Tādējādi tiks uzlabota drošība visā ES.

Pēdējo mēnešu laikā ir sperti būtiski politiskie soļi. Padome 2021. gada decembrī atzina³⁰, ka Horvātija ir izpildījusi nepieciešamos nosacījumus visu Šengenas *acquis* daļu piemērošanai. Tagad Padomei ir jāiesniedz lēmuma projekts³¹ par robežkontroles atcelšanu pie iekšējām robežām un jāapspriežas ar Eiropas Parlamentu.

Arī Rumānija un Bulgārija gaida Padomes lēmumu, tajā pašā laikā turpinot aktīvi piemērot Šengenas *acquis*, jo īpaši saistībā ar ārējās robežas ar Ukrainu pārvaldību. Komisija kopš 2011. gada ir apstiprinājusi, ka Bulgārija un Rumānija ir izpildījusi nepieciešamos nosacījumus, lai pievienotos Šengenas zonai. Abas dalībvalstis reformētā Šengenas izvērtēšanas un uzraudzības mehānisma kontekstā iesniedza Padomei kopīgu deklarāciju³², uzsverot savu apņemšos pareizi piemērot Šengenas *acquis* un sekmēt zonas bez iekšējās robežkontroles pienācīgu darbību. Lai šo apgalvojumu pamatotu un stiprinātu savstarpējo uzticēšanos, Bulgārija un Rumānija uzaicināja Komisijas koordinētu komandu brīvprātīgi novērtēt to, kā tās laikā kopš 2011. gada izvērtējumiem ir piemērojušas jaunākos Šengenas *acquis* ietvaros pieņemtos tiesību aktus, galveno uzmanību veltot ārējo robežu pārvaldībai un policijas sadarbībai. Komisija ir gatava koordinēt un īstenot šos brīvprātīgos novērtējumus. Komisija atkārtoti aicina Padomi veikt vajadzīgos pasākumus Šengenas zonas konsolidēšanai, pieņemot lēmumu, uz kura pamata Bulgārija, Horvātija un Rumānija varētu tai oficiāli pievienoties³³.

Arī attiecībā uz Kipru norit Šengenas izvērtēšanas process, lai novērtētu tās gatavību pievienoties Šengenas zonai. Eiropas Parlaments, pamatojoties uz Komisijas priekšlikumu, 2022. gada 3. maijā

²⁸ COM(2020) 115 final.

²⁹ Padomes Ieteikums (ES) 2020/912 (2020. gada 30. jūnijs) par pagaidu ierobežojumu nebūtiskiem ceļojumiem uz ES un iespējamu šāda ierobežojuma atcelšanu.

³⁰ Padomes secinājumi par to nosacījumu izpildi, kas nepieciešami Šengenas *acquis* pilnīgai piemērošanai Horvātijā.

³¹ Šis lēmums ir vienbalsīgi jāpieņem tiem Padomes locekļiem, kas pārstāv dalībvalstis, kuras jau piemēro attiecīgos noteikumus, kā arī dalībvalstij, kura pievienojas.

³² PASTĀVĪGO PĀRSTĀVJU KOMITEJA, PROTOKOLA KOPSAVILKUMS, 2022. gada 28. februāris, 2. un 4. marts, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7304-2022-INIT/en/pdf>, 26. punkts.

³³ Kā noteikts attiecīgajos pievienošanās aktos, Padome vienprātīgi pieņem lēmumu pēc apspriešanās ar Eiropas Parlamentu.

ar lielu balsu vairākumu pieņēma ziņojumu par Šengenas *acquis* noteikumu piemērošanu Šengenas Informācijas sistēmas jomā Kiprā. Gaidāms, ka Padome kā nākamo soli 2022. gada otrajā pusē pieņems lēmumu par Šengenas *acquis* noteikumu piemērošanu Šengenas Informācijas sistēmas jomā Kiprā, un tam sekos sistēmas darbības izvērtējums.

4. No Šengenas izvērtēšanas izrietošās prioritātes

Papildus stabilai pārvaldībai labi funkcionējoša Šengenas zona ir atkarīga no pareizas un laikus veiktas Šengenas *acquis* īstenošanas. Šie noteikumi nodrošina, ka visas dalībvalstis piemēro vienotus kritērijus attiecībā uz ieeļotāju un izceļotāju kontrolēm pie kopīgās ārējās robežas, attīsta sadarbību starp robežsardzes darbiniekiem, valsts policiju un tiesu iestādēm, izmanto atbilstošas informācijas apmaiņas sistēmas un īsteno kopēju atgriešanas politiku. Tie nodrošina saskaņotus ieeļošanas nosacījumus un kopēju vīzu politiku, lai saglabātu augstu iekšējās drošības līmeni un iespēju ceļot bez iekšējām robežkontrolēm. Ņemot vērā apstrādāto personas datu lielo apjomu, būtiska nozīme ir datu aizsardzības prasību ievērošanai. Visu šo noteikumu pareiza īstenošana ne tikai aizsargā pilsoņu drošību zonā bez iekšējām robežām, bet arī rada sinerģijas starp valsts iestādēm.

Šengenas *acquis* pareizu īstenošanu sekmē arī ES finansējuma atbalsts (Iekšējās drošības fonds, Robežu pārvaldības un vīzu instruments un Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonds). Komisija vēlas nodrošināt, lai dalībvalstīm būtu pietiekami resursi no Šengenas izvērtēšanas izrietošo ieteikumu īstenošanai, kas rada finansiālu ietekmi. Ņemot vērā izvērtējuma grafiku, dalībvalstis tiek mudinātas valsts programmās rezervēt nepieciešamos resursus, izvērtējuma ziņojumos noteiktos trūkumus nosakot par prioritātēm, jo īpaši gadījumos, kad ir konstatēti nopietni trūkumi.

Lai gan pēdējos gados veiktie Šengenas izvērtējumi ir apliecinājuši, ka dalībvalstis Šengenas *acquis* kopumā īsteno atbilstīgi, joprojām ir daži svarīgi trūkumi un darbības, kas ir jāizvirza par prioritātēm. Trūkumus vajadzētu aplūkot nevis atsevišķi, bet gan mijiedarbībā ar dažādām jomām, uz kurām attiecas Šengenas izvērtēšanas un uzraudzības mehānisms, kā arī ņemot vērā to potenciālu vājināt Šengenas zonu. Daži no šiem trūkumiem ir horizontāli, aptverot dažādas politikas jomas, un tie var spēcīgāk ietekmēt labu Šengenas zonas darbību, ņemot vērā to radītās daudzveidīgās sekas.

Šengenas izvērtēšanas pirmajā ciklā (2015.–2019. gads) nopietni trūkumi tika konstatēti desmit izvērtējumos trijās jomās³⁴, un 2020.–2021. gada periodā — vēl vienā izvērtējumā ceturtajā politikas jomā³⁵. Dažos gadījumos šie nopietnie trūkumi apdraud Šengenas zonas darbību kopumā vai citos gadījumos rada nopietnu apdraudējumu pamattiesībām. Gadījumos, kad ir konstatēti nopietni trūkumi, tiek veikta rūpīga dalībvalstu uzraudzība, tostarp veikti atkārtoti apmeklējumi, lai nodrošinātu ātru korektīvo darbību īstenošanu. Reformētais Šengenas izvērtēšanas un uzraudzības mehānisms ietvers vēl spēcīgāku uzraudzības sistēmu, paātrinot visu procesu, jo īpaši gadījumos, kad būs konstatēti nopietni trūkumi. Šādiem gadījumiem ir paredzēta īpaša paātrinātā procedūra.

4.1. Ārējo robežu pārvaldība

³⁴ Ziņojums par Šengenas izvērtēšanas un uzraudzības mehānisma darbību saskaņā ar Padomes Regulas (ES) Nr. 1053/2013 22. pantu. Pirmā daudzgadu izvērtēšanas programma (2015.–2019. gads) (COM(2020) 779 final) un *Impact assessment carried out in the preparation of the Proposal reforming the Schengen evaluation and monitoring mechanism* (SWD/2021/119 final).

³⁵ Piemērojot mehānismu, izvērtēšanas pirmajā ciklā nopietni trūkumi tika konstatēti desmit izvērtējumos trīs jomās: ārējo robežu pārvaldības jomā (Grieķija, Islande, Spānija un Zviedrija), kopējās vīzu politikas jomā (Somija un Nīderlande) un Šengenas Informācijas sistēmas jomā (Beļģija, Francija, Spānija un Apvienotā Karaliste). Laikposmā no 2020. līdz 2021. gadam nopietni trūkumi tika konstatēti atgriešanas jomā Grieķijā.

Ārējās robežas ir efektīvi jāaizsargā un jāpārvalda, pilnībā ievērojot to cilvēku tiesības, kuri meklē aizsardzību. Netraucētai robežu šķērsošanai jāiet roku rokā ar augsta drošības līmeņa garantēšanu. Ir jānodrošina efektīvas un uz drošību vērstas robežpārbaudes procedūras, kuru pamatā ir visaptveroša pirmsierašanās informācija un vaicājumi attiecīgajās datubāzēs, lai nodrošinātu visu to personu sistemātiskas pārbaudes, kuras šķērso ārējās robežas. Dalībvalstīm arī ir pienākums nodrošināt visaptverošu mehānismu ārējo robežu uzraudzībai un rezultatīvai robežuzraudzībai, lai nodrošinātu iespēju pilnībā apzināties situāciju un atbilstoši reaģēt, tostarp glābjot dzīvības jūrā.

Īpaša problēma ir migrantu instrumentālā politisku mērķu sasniegšanai. Komisija, reaģējot uz Eiropadomes aicinājumu, 2021. gada decembrī ierosināja tieši šim jautājumam veltītus priekšlikumus, proti, par grozījumu veikšanu Šengenas Robežu kodeksā, paredzot migrācijas instrumentālās definīciju³⁶, un par tāda jauna tiesību akta pieņemšanu, ar ko risina instrumentālās situācijas migrācijas un patvēruma jomā³⁷. Paredzams, ka šo priekšlikumu pieņemšana nodrošinās stabilu satvaru rīcībai instrumentālās gadījumu nākotnē, novēršot vajadzību īstenot *ad hoc* pasākumus saskaņā ar LESD 78. panta 3. punktu³⁸.

Eiropas integrētā robežu pārvaldība ir visu dalībvalstu, Šengenas asociēto valstu un Savienības iestāžu un aģentūru kopīga atbildība. Šajā kontekstā svarīga nozīme ir Eiropas Robežu un krasta apsardzei, kurā sadarbojas attiecīgās valsts iestādes un *Frontex*. Trūkumi saistībā ar vienas valsts ārējo robežu var ietekmēt visas dalībvalstis un attiecīgi apdraudēt Šengenas zonas darbību. Tāpēc dalībvalstu robežu pārvaldība ir savstarpēji jāintegrē, izveidojot rezultatīvu, efektīvu un saskaņotu robežu pārvaldību pie ES ārējām robežām.

Šengenas izvērtējumi apliecināja, ka pēdējo gadu laikā dalībvalstis ir veikušas ievērojamus ieguldījumus, lai labāk aizsargātu ārējās robežas. Pateicoties šiem ieguldījumiem, izvērtēšanas otrajā ciklā (kas sākas 2020. gadā) tika konstatēti uzlabojumi un kopumā atbilstīgs ārējo robežu pārvaldības līmenis. Tomēr izvērtējumos tika atklāti daži trūkumi, tostarp apstākļi, ka kopumā **nav nodrošināta pienācīga valsts spēju stratēģiskā pārvaldība un plānošana** integrētās robežu pārvaldības vajadzībām. No tā izriet, ka samazinās iestāžu sadarbība, pārklājas dažādu ārējo robežu iestāžu kompetences un resursu sadale ir izkliedēta. Tas jo īpaši ir saistīts ar **cilvēkresursu un apmācību** ilgtermiņa plānošanu, kā arī informācijas sistēmu sistemātisku izmantošanu robežkontroles vajadzībām, tostarp **zemu savienojamības līmeni** dažās robežšķērsošanas vietās, lai nodrošinātu sistemātiskas pārbaudes, izmantojot attiecīgās datubāzes. Bažas rada riska analīžu un neaizsargātības novērtējumu atšķirīgā izpilde un kvalitāte dalībvalstīs.

Saistībā ar robežkontroli (robežpārbaudēm un robežuzraudzību) Šengenas izvērtējumos tika konstatēts, ka dalībvalstis Šengenas *acquis* piemēro kopumā atbilstīgi. Šengenas izvērtējumā bija izceltas arī labas prakses un inovatīvas darbības, ko dalībvalstis bija īstenošanas efektīvai Šengenas kritēriju īstenošanai. Neraugoties uz kopumā labo progresu, ir konstatēti atkārtoti trūkumi ārējo robežu uzraudzības jomā, kā arī neatbilstīgas robežpārbaudes procedūras atsevišķās robežšķērsošanas vietās. Lielākajā daļā dalībvalstu robežkontrole tiek veikta saskaņā ar visaptverošu riska analīzi, tomēr joprojām ir konstatēti trūkumi tajā, kā dažas dalībvalstis īsteno Eiropas riska analīzes modeli robežkontrolei³⁹. Šo trūkumu dēļ netiek nodrošināta pietiekama situācijas apzināšanās, resursu plānošana ir sadrumstalota un netiek veiktas atbilstošas operatīvās darbības.

³⁶ COM(2021) 891.

³⁷ COM(2021) 890.

³⁸ Komisija, pamatojoties uz Līguma par Eiropas Savienības darbības 78. panta 3. punktu, 2021. gada 1. decembrī pieņēma priekšlikumu Padomes lēmumam ar mērķi atbalstīt Latviju, Lietuvu un Poliju, paredzot pasākumus un operacionālo atbalstu, kas nepieciešams, lai sakārtotā un cieņpilnā veidā, pilnībā ievērojot pamattiesības, pārvaldītu tādu personu ierašanos, kuras instrumentālā Baltkrievija.

³⁹ Kopīgais integrētais riska analīzes modelis, sk. <https://frontex.europa.eu/we-know/situational-awareness-and-monitoring/ciram/>.

Dažās robežšķērsošanas vietās robežpārbaudes netiek veiktas sistemātiski un neatbilst standartiem. Tas galvenokārt ir saistīts ar nepietiekamiem cilvēkresursiem, pienācīgi apmācītu robežsardzes darbinieku trūkumu, kā arī sliktu savienojamību ar datubāzēm, kas liedz iespēju sistemātiski un konsekventi veikt pārbaudes attiecīgajās datubāzēs, tostarp Šengenas Informācijas sistēmā un Interpola Zagto un pazaudēto ceļošanas dokumentu datubāzē (*SLTD*), radot būtiskas nepilnības drošības jomā. Tas varētu izraisīt kādas dalībvalsts vai visas Eiropas Savienības sabiedriskās kārtības, iekšējās drošības, sabiedrības veselības vai starptautisko attiecību apdraudējumu.

Šo situāciju dažās dalībvalstīs vēl vairāk pasliktina direktīvas par pārvadātāju atbildību⁴⁰ un **Iepriekšējas pasažieru informācijas direktīvas**⁴¹ nepietiekama īstenošana un piemērošana. Lai cīnītos pret neatbilstīgu imigrāciju un nodrošinātu rezultatīvu robežkontroli, gaisa pārvadātājiem pēc to iestāžu pieprasījuma, kuras ir atbildīgas par personu pārbaudi pie ārējām robežām, pabeidzot reģistrāciju, jānodod informācija par pasažieriem, ko tie vedīs uz apstiprinātu robežšķērsošanas punktu, caur kuru šīs personas ieceļos dalībvalsts teritorijā. Ja tas netiek darīts, robežsardzes darbinieku rīcībā nav visas nepieciešamās informācijas pienācīgu robežkontroļu veikšanai. Līdz 2022. gada beigām plānots pārskatīt Iepriekšējas pasažieru informācijas direktīvu⁴², lai novērstu trūkumus, kas tika konstatēti, veicot 2020. gada izvērtējumu, un nodrošinātu apstākļus tās atbilstīgai īstenošanai.

Vairākām dalībvalstīm ir **sadrumstalots valsts situācijas attēls**, samazinātas atklāšanas spējas un ierobežotas reaģēšanas spējas, jo īpaši pie jūras un sauszemes robežām, un tas ir skaidrojams ar integrētu robežuzraudzības sistēmu neesību, nepietiekamu koordināciju un sadarbību starp to valsts robežkontroles iestādēm, kā arī **Eiropas Robežu uzraudzības sistēmas (EUROSUR)**⁴³ sadrumstalotu īstenošanu, kas ietekmē robežkontroles kvalitāti. Šie trūkumi varētu mazināt ārējo robežu pārvaldības efektivitāti praksē un reaģēšanas spējas, tādējādi apdraudot Šengenas zonu. Tas īpaši attiecas uz jūras un sauszemes robežām, ņemot vērā ierobežotās spējas un integrētās robežuzraudzības sistēmas, kas ietekmē robežkontroles kvalitāti. Šie trūkumi varētu mazināt ārējo robežu pārvaldības efektivitāti praksē un reaģēšanas spējas, tādējādi apdraudot Šengenas zonu.

ES ārējo robežu pārvaldībā galvenais princips ir pamattiesību ievērošana un jo īpaši *neizraidīšanas* princips. Šengenas izvērtējumos ārējo robežu jomā 2020. gadā sāka piedalīties novērotāji no Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūras. Viņi ir palīdzējuši apzināt trūkumus un sniegt ieteikumus situācijas uzlabošanai. Apgalvojumi par pamattiesību pārkāpumiem pie ārējām robežām vienmēr rada bažas. Lai nodrošinātu pamattiesību aizsardzību pie ārējām robežām, ir svarīgi veikt visu iespējamo pārkāpumu faktisku novērtējumu un attiecīgajā gadījumā — ātru un neatkarīgu izmeklēšanu. Šajā ziņā laba prakse ir neatkarīgi pamattiesību uzraudzības mehānismi, kurus Komisija turpinās atbalstīt un finansēt. Jaunais Šengenas izvērtēšanas un uzraudzības mehānisms ietver pamattiesību ievērošanas aspektu un nodrošinās pasākumu veikšanu jebkādu trūkumu nepieļaušanai un novēršanai.

5. izcēlums. Eiropas ārējo robežu pārvaldības prioritātes

- Efektīvi īstenot Eiropas integrēto robežu pārvaldību;
- panākt plašāku riska analīzes izmantošanu robežkontroles jomā un neaizsargātības novērtējuma rezultātu pilnīgu integrēšanu Eiropas Robežu un krasta apsardzes plānošanā un operācijās;
- uzlabot robežpārbaudžu kvalitāti, piemērojot uz informāciju balstītas procedūras, un pastiprināt pirmsierašanās informācijas izmantošanu, ieviešot robežkontrolei paredzētas informācijas sistēmas, tostarp Komisijai pieņemot priekšlikumu par Iepriekšējas pasažieru informācijas

⁴⁰ Padomes Direktīva 2001/51/EK (2001. gada 28. jūnijs), ar kuru papildina 26. pantu Konvencijā, ar ko īsteno 1985. gada 14. jūnija Šengenas Līgumu

⁴¹ Padomes Direktīva 2004/82/EK (2004. gada 29. aprīlis) par pārvadātāju pienākumu paziņot datus par pasažieriem

⁴² Sk. Komisijas darba programmas 2022. gadam I pielikumu, COM(2021) 645, 19.10.2021.

⁴³ Eiropas Robežu uzraudzības sistēma (*EUROSUR*) ir dalībvalstu un *Frontex* informācijas apmaiņas un sadarbības satvars, kura mērķis ir uzlabot situācijas apzināšanos un palielināt reaģēšanas spējas pie ārējām robežām.

direktīvas pārskatīšanu;

- stiprināt valsts integrētās robežuzraudzības sistēmas un aģentūru sadarbību;
- ieviest uzticamas valsts apmācību sistēmas robežkontroles jomā⁴⁴;
- ieviest valsts uzraudzības mehānismus pamattiesību jomā.

4.2. Vīzu politika

Šengenas zona nevar efektīvi darboties bez kopējas vīzu politikas. Tas ir instruments, kas paredzēts, lai atvieglotu tādu likumīgu viesu ieceļošanu kā tūristi un personas, kas ceļo darba darīšanās, vienlaikus nepieļaujot drošības apdraudējumus un ar neatbilstīgu migrāciju uz ES saistīto risku. Vīzu kodeksā⁴⁵ ir paredzētas saskaņotas procedūras un nosacījumi vīzu pieteikumu apstrādei un vīzu izsniegšanai, savukārt Vīzu informācijas sistēma⁴⁶ nodrošina konsulātu, robežsardzes darbinieku, tiesībaizsardzības, imigrācijas un citu attiecīgo iestāžu piekļuvi vīzu pieteikumu iesniedzēju datiem.

Ar Covid-19 pandēmiju saistītie ceļošanas ierobežojumi izraisīja milzīgu Šengenas vīzu pieteikumu skaita samazināšanos. Pirms pandēmijas Šengenas zonas valstu konsulāti 2018. gadā saņēma 16 miljonus vīzu pieteikumu un 2019. gadā — 17 miljonus, bet 2020. gadā pieteikumu skaits samazinājās līdz 3 miljoniem un 2021. gadā — līdz 2,5 miljoniem.

Pandēmija arī ierobežoja Šengenas izvērtējumu veikšanu šajā politikas jomā, ņemot vērā apstākli, ka izvērtējumi tiek veikti dalībvalstu konsulātos trešās valstīs, uz kurām attiecas vīzu prasība. 2020. un 2021. gadā bija iespējams veikt tikai divus izvērtējumus. Tomēr daudzas dalībvalstis guva labus panākumus, īstenojot ar iepriekšējiem izvērtējumiem saistītos rīcības plānus. Tā kā aizvadīto divu gadu laikā ir pabeigta 12 rīcības plānu īstenošana, ievērojams skaits konstatēto trūkumu ir sekmīgi novērsti.

Dalībvalstis lielā mērā pienācīgi īsteno kopējo vīzu politiku, pieņemot kopumā labi pamatotus lēmumus par to, vai vīzas būtu jāizsniedz vai to izsniegšana jāatsaka. Dažas galvenās problēmas ir saistītas ar šādiem aspektiem:

- dalībvalstu prakses, nosakot vīzu vai pieprasīto apliecinājošu dokumentu derīgumu, joprojām atšķiras, neraugoties uz Vīzu kodeksā paredzētajiem noteikumiem par vīzu derīgumu un Komisijas pieņemtajiem juridiski saistošajiem apliecinājošu dokumentu sarakstiem;
- nepietiekamas apmācības un darbinieku trūkums, kas izraisa procesuālas kļūdas;
- tiek plaši izmantoti ārpalpojumu sniedzēji, bet viņu darbības netiek pietiekami uzraudzītas;
- Vīzu informācijas sistēmas izmantošana nav optimāla, jo tajā ievadīto datu kvalitāte dažkārt nav pietiekama, valstu lietu izskatīšanas sistēmas ne vienmēr ir pielāgotas Vīzu kodeksa un Vīzu informācijas sistēmas darbplūsmi, trūkst atbilstošas IT apmācības un izpratne par dažām sistēmas funkcijām un sniegtajiem ieguvumiem ir ierobežota.

Iepriekšējo izvērtējumu uzraudzības procesa ietvaros Komisija ir atkārtoti aicinājusi dalībvalstis risināt šīs problēmas, un, lai sekmētu atbilstošas darbības, Integrētās robežu pārvaldības fonda Robežu pārvaldības un vīzu instrumenta (2021.–2027. gads) ietvaros ir darīts pieejams atbilstošs finansiāls atbalsts.

⁴⁴ Robežu un krasta apsardzes pamatapmācības kopējā mācību pamatprogramma ES ir vienīgā mācību programma, kurā ir paredzēti mācību pamatstandarti attiecībā uz robežsardzes operatīvo līmeni Eiropas Savienības dalībvalstīs. Komisija un *Frontex* ir pastāvīgi mudinājušas dalībvalstis to izmantot.

⁴⁵ Regula (EK) Nr. 810/2009 (OV L 243, 15.9.2009., 1. lpp.).

⁴⁶ Regula (EK) Nr. 767/2008 (OV L 218, 13.8.2008., 60. lpp.).

Komisija 2022. gada 27. aprīlī iesniedza priekšlikumu par **vīzu procedūru digitalizāciju**, lai modernizētu vīzu pieteikumu iesniegšanu un apstrādi un uzlabotu šā procesa efektivitāti, vienlaikus stiprinot Šengenas zonas drošību. Tajā pašā dienā Komisija ierosināja atcelt vīzas prasību attiecībā uz Kuveitas un Kataras valstspiederīgajiem. Turpmākajos mēnešos tā izvērtēs pārskatīto Vīzu kodeksu, kas stājās spēkā 2020. gada februārī. Tā turpinās cieši uzraudzīt trešās valstis, kurām piešķirts bezvīzu režīms uz ES, jo īpaši izmantojot vīzu režīma atcelšanas apturēšanas mehānisma ziņojumu⁴⁷, un tā arī turpinās cieši sadarboties ar attiecīgajām dalībvalstīm un Amerikas Savienotajām Valstīm, lai panāktu pilnīgu vīzu prasības atcelšanas savstarpību attiecībā uz atlikušajām dalībvalstīm, proti, Bulgāriju, Kipru un Rumāniju. Komisija sadarbībā ar dalībvalstīm rūpīgi seko līdzi bezvīzu režīma trešo valstu organizētajām programmām, kas paredz pilsonības ieguvu apmaiņā pret ieguldījumiem, jo šo shēmu labuma guvēji var iegūt brīvu piekļuvi Šengenas zonai. Nesēn, pamatojoties uz Komisijas ierosinājumu, Padome pieņēma lēmumu uz laiku apturēt bezvīzu režīma piemērošanu personām, kurām ir Vanuatu pase, kas izdota pēc 2015. gada, ņemot vērā riskus, kas saistīti ar tās programmu, kas paredz pilsonības ieguvu apmaiņā pret ieguldījumiem⁴⁸. Dalībvalstīm būs jāturpina cieši sadarboties ar *eu-LISA* un Komisiju, lai modernizētu to vīzu pieteikumu apstrādes IT sistēmas nolūkā nodrošināt, ka tās atbilst modernizētajai Vīzu informācijas sistēmai. Šengenas izvērtējumu veikšana šajā politikas jomā tiks atsākta 2022. gada jūnijā, pienācīgi ņemot vērā epidemioloģiskās situācijas attīstību.

6. izcēlums. Vīzu politikas prioritātes

- Ātrs progress sarunās par priekšlikumu attiecībā uz vīzu procedūru digitalizāciju;
- ātrs progress sarunās par priekšlikumu attiecībā uz Kuveitas un Kataras atbrīvojumu no vīzu prasības;
- gatavošanās pārskatītās Vīzu informācijas sistēmas ieviešanai;
- pastiprināt to trešo valstu uzraudzību, kurām ir piešķirts bezvīzu režīms uz ES;
- pastiprināt trešo valstu organizēto ieguldītāju pilsonības un uzturēšanās tiesību sistēmu uzraudzību saskaņā ar ieteikumu C/2022/2028⁴⁹;
- sākot ar 2022. gada jūniju, atsākt Šengenas izvērtējumus.

4.3. To cilvēku atgriešana, kuriem nav likumīgu tiesību uzturēties

Neatbilstīgas migrācijas uz ES samazināšanas un labākas ārējo robežu aizsardzības centienu pastiprināšanai būtu jāiet roku rokā ar pasākumiem tādu trešo valstu valstspiederīgo faktiskai **atgriešanai**, kuri nelikumīgi uzturas dalībvalstu teritorijā. Katru gadu uz aptuveni 400 000 trešo valstu valstspiederīgo tiek attiecināts rīkojums doties prom, bet tikai 140 000 (2020. gadā šis skaitlis bija mazāks, cita starpā pandēmiju ierobežojošo pasākumu dēļ) no attiecīgajām personām faktiski atgriežas trešā valstī, un aptuveni 45 % gadījumu personas atgriežas brīvprātīgi. Kā noteikts Migrācijas un patvēruma paktā, dalībvalstu atgriešanas sistēmu efektivitātes uzlabošana arī ir būtisks aspekts darbā pie ES kopējās atgriešanas sistēmas izveides, apvienojot stiprākas struktūras ES iekšienē, jo īpaši nostiprinātu tiesisko regulējumu, tostarp pārstrādātu Atgriešanas direktīvu, ar efektīvāku sadarbību ar trešām valstīm. Turklāt saskaņā ar 2021. gada aprīlī pieņemto ES stratēģiju par brīvprātīgu atgriešanos un reintegrāciju tiek izstrādāta vienotāka un koordinētāka pieeja starp ES dalībvalstīm, lai pilnībā izmantotu brīvprātīgas atgriešanās un reintegrācijas

⁴⁷ Komisijai ir ik gadu jāziņo Eiropas Parlamentam un Padomei par to, vai valstis, kuru valstspiederīgajiem pēc vīzu režīma liberalizācijas dialoga sekmīgas noslēgšanas noteica bezvīzu režīmu mazāk nekā pirms septiņiem gadiem, nepārtraukti izpilda prasības, kas jāizpilda, lai piemērotu atbrīvojumu no vīzu prasības (Albānijas Republika, Bosnija un Hercegovina, Melnkalne, Ziemeļmaķedonijas Republika, Serbijas Republika, Gruzija, Moldovas Republika, Ukraina). Ceturtais vīzu režīma atcelšanas apturēšanas mehānisma ziņojums (COM(2021) 602) tika pieņemts 2021. gada 4. augustā,

⁴⁸ ES 2022/366.

⁴⁹ C(2022) 724 final.

potenciālu, ar mērķi uzlabot ES kopējās atgriešanas sistēmas efektivitāti un ilgtspēju, kas nāktu par labu gan personām, kas atgriežas, gan ES un trešām valstīm.

Šengenas izvērtējumi ir apliecinājuši uzlabojumus šajā jomā, un dalībvalstu tiesību akti un prakses tagad ir labāk saskaņoti ar Atgriešanas direktīvas prasībām. Tomēr, lai nodrošinātu pilnīgu pamattiesību ievērošanu, joprojām ir jāveic uzlabojumi. Vienā dalībvalstī ir konstatēti nopietni trūkumi neatbilstīgu aizturēšanas apstākļu un nepietiekamu procesuālo garantiju dēļ.

Turklāt saistībā ar atgriešanas sistēmu efektivitāti jānorāda, ka ne visas dalībvalstis sistemātiski pieņem atgriešanas lēmumus attiecībā uz trešo valstu valstspiederīgajiem, kuriem nav likumīgu tiesību uzturēties. Atšķirīga prakse pastāv attiecībā uz ieceļošanas aizliegumiem, kas netiek izdoti sistemātiski gadījumos, kad trešo valstu valstspiederīgie nepilda pienākumu atgriezties, ierobežojot to atturošo iedarbību.

Joprojām grūtības rada atgriešanas lēmumu faktiskā izpilde, un to ietekmē arī ierobežotā sadarbība ar trešām valstīm atpakaļuzņemšanas jomā. Neraugoties uz šiem ārējiem izaicinājumiem, Šengenas izvērtējumos ir konstatēti šķēršļi valstu sistēmās, kas mazina dalībvalstu atgriešanas sistēmu efektivitāti. Turklāt ir jāuzlabo datu vākšana atgriešanas jomā, lai sniegtu iespēju efektīvāk veidot politiku, veikt īstenošanu un izvērtēšanu. Galvenās vairākās dalībvalstīs konstatētās problēmas ir saistītas ar šādiem aspektiem:

- atgriešanas jomai ir paredzēti ierobežoti/nepietiekami resursi attiecībā uz personālu un infrastruktūru;
- netiek uzraudzīta atgriešanas lēmumu izpilde vai šī uzraudzība ir neefektīva, tostarp izmantojot IT atgriešanas lietu pārvaldības sistēmas;
- brīvprātīgās atgriešanās un reintegrācijas programmu (tostarp saistībā ar konsultācijām par atgriešanos) ierobežota pieejamība un izmantošana;
- ierobežota aizturēšanas alternatīvu izmantošana bēgšanas novēršanai un nepietiekamas specializētas aizturēšanas spējas.

Komisija cieši sadarbojas ar dalībvalstīm, lai nodrošinātu atgriešanas noteikumu pilnīgu īstenošanu un atbilstīgu kontroli, tostarp izmantojot pārskatīšanas procedūras. Īpaša uzmanība tiek pievērsta atgriešanas procedūru īstenošanai, piemēram, atgriešanas lēmumu pieņemšanai un to faktiskai izpildei, kā arī saistībā ar migrantu, jo īpaši bērnu un neaizsargātu personu, tiesību ievērošanu visos atgriešanas procedūras posmos.

Komisija 2022. gada 2. martā iecēla pirmo ES atgriešanas koordinātoru. Atgriešanas koordinātors apvienos ES atgriešanas politikas aspektus, pamatojoties uz dalībvalstu pozitīvo pieredzi atgriešanas pārvaldībā un sekmējot netraucētu un iekšēji saistītu atgriešanas procedūru. Komisija veido Augsta līmeņa atgriešanas tīklu, kas atbalstīs atgriešanas koordinātoru, lai sekmētu praktisku sadarbību starp dalībvalstīm, Komisiju un *Frontex*, un kalpos kā uzticama telpa konstruktīvai informācijas apmaiņai un dialogam par atgriešanas jautājumiem augstā līmenī.

7. izcēlums. Atgriešanas politikas prioritātes

- Atjaunotā atgriešanas tiesiskā regulējuma ātra pieņemšana, pamatojoties uz pārstrādāto Atgriešanas direktīvu;
- brīvprātīgas atgriešanās un reintegrācijas kā ES kopējās atgriešanas sistēmas neatņemamas sastāvdaļas veicināšanas saskaņā ar ES stratēģiju par brīvprātīgu atgriešanos un reintegrāciju;
- pilnībā izmantot operatīvo un praktisko atbalstu, ko šajā jomā var nodrošināt *Frontex*.

4.4. Policijas sadarbība⁵⁰

Zonā bez iekšējās robežkontroles cieša dalībvalstu **policijas sadarbība** ir neizstājama, lai nodrošinātu uzticamību un drošību Šengenas zonā, jo īpaši tās pierobežas reģionos. Saskaņā ar Eiropola publicēto 2021. gada “Eiropas Savienības smagās un organizētās noziedzības draudu novērtējumu” (ES *SOCTA*) gandrīz 70 % organizēto noziedzīgo tīklu darbojas vairāk nekā trīs dalībvalstīs. Policijas darbiniekiem ir jāspēj rezultatīvi, ātri un sistemātiski sadarboties visā ES, lai apkarotu pārrobežu noziedzību.

Līdz šim policijas sadarbības jomā veiktajos Šengenas izvērtējumos ir uzsvērts, ka, lai gan dalībvalstis parasti nodrošina juridisku atbilstību Šengenas *acquis*, **vairāki šķēršļi kavē dažu dalībvalstīm pieejamo policijas pārrobežu sadarbības instrumentu praktisko izmantošanu.**

Kā norādīts priekšlikumā Padomes ieteikumam par policijas operatīvo sadarbību, policijas pārrobežu sadarbību sarežģī apstākļi, ka daudzās dalībvalstīs līdztekus pastāv dažādas policijas struktūras, piemēram, militārā policija, civilā policija, valsts, reģionālā vai vietējā policija. Ir svarīgi, lai katra dalībvalsts veiktu iekšējo koordināciju tā, lai visi attiecīgie dienesti var piedalīties policijas pārrobežu un starptautiskajā sadarbībā. Šajā nolūkā gandrīz visas dalībvalstis vienu dienestu ir iecēlušas par **vienoto kontaktpunktu**⁵¹, kas atbild par visu pārrobežu un starptautiskās tiesībsardzības operatīvo sadarbību un informācijas apmaiņu. Vienotie kontaktpunkti, kas ir pārrobežu tiesībsardzības sadarbības un operatīvās informācijas apmaiņas stūrakmeņi, nav pietiekami integrēti, un tiem nav nodrošināta pielāgota darbinieku apmācība, tādējādi ierobežojot ieguvumus no pēdējo gadu laikā strauji pieaugušās informācijas apmaiņas.

Lai nodrošinātu efektīvu pārrobežu sadarbību, ir vajadzīgi sadarbībspējīgi saziņas līdzekļi un mobila piekļuve attiecīgajām datubāzēm atbilstīgi nepieciešamajām garantijām. Valstī izmantotajām tehniskajām sistēmām, tostarp drošai e-pasta un radio sakaru sistēmai, vajadzētu būt piemērotām drošas pārrobežu informācijas apmaiņas veikšanai, jo īpaši tūlītējas pakalpojuma gadījumā. Atbilstošu tehnisko rīku trūkuma dēļ lielākā daļa dalībvalstu policijas darbinieku saziņai ar attiecīgo dežurnodaļu nolūkā veikt datu pārbaudi izmanto nedrošas radiosakaru iekārtas vai mobilos tālruņus. Tas rada sakaru kļūmes (bieža parādība kalnainos apvidos) un pārpratumu (piemēram, transliterācijas problēmu gadījumā) risku. Tādi paši riski rodas, ja policijas darbiniekiem uz vietas nav pienācīgas mobilās piekļuves datubāzēm. Kad policijas darbinieki kopīgas patruļas vai mērķorientētu kopīgu darbību laikā pierobežas teritorijās pārbauda personu, viņiem ir nepieciešama tūlītēja un atbilstoša piekļuve valsts un starptautiskajām datubāzēm, kuras viņi var izmantot saskaņā ar valsts tiesību aktiem. Ja netiek pareizi attēlota pieejamā informācija vai veicamās darbības, meklēšanā esoši noziedznieki, piemēram, var neatklāti šķērsot vairākas valstis. Papildus policijas darbiniekiem uz vietas, arī izmeklētājiem ir vajadzīga tiešāka piekļuve attiecīgajām starptautiskajām datubāzēm. Ņemot vērā apstākli, ka lielākā daļa noziedznieku izvērš pārrobežu darbību, starptautisko saikņu agrīnai atklāšanai ir izšķiroša nozīme, lai kriminālizmeklēšana būtu sekmīga.

Visbeidzot, tas, kādā mērā tiek veicinātas **policijas pārrobežu operatīvās darbības** (piemēram, tūlītēja pakalpojuma vai novērošana citas valsts teritorijā), visā ES ievērojami atšķiras. Dažas valstis atļauj plašu savstarpēju piekļuvi tiesībsardzības iestāžu (tostarp muitas un robezsardzes) datubāzēm, bet citas piemēro pārāk stingrus ģeogrāfiskos vai laika ierobežojumus attiecībā uz

⁵⁰ “Policijas sadarbība” ietver visas dalībvalstu kompetentās iestādes, tostarp policiju, muitas iestādes un citas dalībvalstu tiesībsardzības iestādes, kas specializējas noziedzīgu nodarījumu novēršanā, atklāšanā un izmeklēšanā (LESD 87. pants).

⁵¹ Vienotais kontaktpunkts (*SPOC*) ir Konvencijas, ar ko īsteno Šengenas nolīgumu, 39. panta 3. punktā minētā valsts centrālā struktūra, kas ir atbildīga par starptautisko policijas sadarbību.

tūlītēju pakalpojumu vai neļauj ārvalstu policijas darbiniekiem tūlītējas pakalpojuma laikā to teritorijā aizturēt aizdomās turētas personas.

Šengenas *acquis* ietilpst gan Konvencija, ar ko īsteno Šengenas nolīgumu⁵² un kurā ir noteikti policijas sadarbības pamatprincipi, gan Padomes Pamatlēmums 2006/960/TI par tiesībsardzības iestāžu informācijas apmaiņas vienkāršošanu. Konvencijas noteikumi valstīm paredz ievērojamu elastību attiecībā uz veidu, kādā tās izvēlas šo konvenciju īstenot. Praksē šī kopējā pamatsatvara tālākai izstrādei tiek sistemātiski izmantoti divpusēji vai daudzpusēji nolīgumi⁵³. Pašlaik starp ES dalībvalstīm ir noslēgti aptuveni 60 šādi nolīgumi.

Būtisku problēmu policijas sadarbības jomā rada apstākļi, ka tiesiskais regulējums ir sadrumstalots un sniedz dalībvalstīm lielu rīcības brīvību attiecībā uz to, kā tās izvēlas to īstenot. Priekšlikumu par policijas sadarbību⁵⁴ mērķis ir novērst šo problēmu un stiprināt policijas sadarbību, nodrošinot skaidrus kanālus un termiņus informācijas apmaiņai un nostiprinot Eiropas pilnvaras. Komisija atzinīgi vērtē progresu, ko ir panākusi Padome. Tā līdz 2022. gada jūnijam vēlas pieņemt vispārēju pieeju direktīvai un regulai, kā arī apstiprināt ieteikumu par policijas operatīvo sadarbību. Tādējādi dialoga sanāksmes par šiem priekšlikumiem varētu sākties vēl šogad, un gaidāms, ka priekšlikumi varētu tikt pieņemti līdz 2023. gada beigām.

Ir būtiski turpināt pilnveidot policijas iestāžu rīcībā esošos rīkus. Iepriekšējas pasažieru informācijas izmantošana un apmaiņa apvienojumā ar pasažieru datu reģistra izmantošanu jau sniedza konkrētus ieguvumus cīņā pret terorismu un smagiem noziedzīgiem nodarījumiem. Tiek izstrādāta jauna likumdošanas iniciatīva ar mērķi uzlabot iepriekšējas pasažieru informācijas izmantošanu arī tiesībsardzības nolūkos, stiprinot juridisko noteiktību un novēršot trūkumus, kas tika konstatēti 2020. gada Iepriekšējas pasažieru informācijas direktīvas⁵⁵ izvērtējumā, vienlaikus nodrošinot nepieciešamās garantijas. Paredzams, ka šī iniciatīva tiks publiskota līdz 2022. gada beigām.

8. izcēlums. Policijas sadarbības prioritātes

- Priekšlikumu par policijas sadarbību ātra pieņemšana un ieteikuma par policijas operatīvo sadarbību (ko Padome plāno pieņemt līdz jūnija beigām) īstenošana;
- priekšlikuma par jauna leģislatīva pasākuma pieņemšanu par iepriekšēju pasažieru informāciju Komisijā līdz 2022. gada beigām, stiprinot šīs informācijas izmantošanu tiesībsardzības nolūkos;
- starptautiskās sadarbības kanālu turpmāka integrācija, lietu pārvaldības sistēmu uzlabošana un procesu automatizācija vienotajos kontaktpunktos (*SPOC*);
- efektīvas un tiešas piekļuves nodrošināšana valsts, ES un starptautiskajām tiesībsardzības datubāzēm tiešsaistē vienoto kontaktpunktu darbiniekiem, izmeklētājiem un policijas darbiniekiem uz vietas tiktāl, ciktāl tas nepieciešams viņu pienākumu veikšanai;
- efektīvas mobilās piekļuves nodrošināšana starptautiskajām/valsts datubāzēm policijas darbiniekiem uz vietas, jo īpaši pierobežas reģionos;
- radiosakaru iekārtu sadarbība.

4.5. Šengenas Informācijas sistēma

⁵² Konvencijas, ar ko īsteno Šengenas nolīgumu, 39.–47. pants.

⁵³ Konvencijas, ar ko īsteno Šengenas nolīgumu, 39. panta 5. punkts.

⁵⁴ Šie priekšlikumi ir priekšlikums Padomes Ieteikumam par policijas operatīvo sadarbību (COM/2021/780 final), priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par informācijas apmaiņu starp dalībvalstu tiesībsardzības iestādēm (COM/2021/782 final) un priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, kas attiecas uz datu automatizētu apmaiņu policijas sadarbībai (COM/2021/784 final).

⁵⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32004L0082&from=LV>

Šengenas Informācijas sistēma (*SIS*) ir galvenais pasākums, ar ko kompensē iekšējās robežkontroles atcelšanu, jo tā sniedz būtisku atbalstu migrācijas un drošības politikai visā Šengenas zonā un pie tās ārējām robežām.

SIS Eiropas drošības un robežu pārvaldības kontekstā kļūst arvien svarīgāka. Lai gan sistēmas izmantošanu ietekmēja Covid-19 krīze, ņemot vērā ar to saistīto ceļojumu un veikto robežpārbaumu skaita samazināšanos attiecīgajā periodā, *SIS* izmantojums Eiropā patlaban stabili pieaug, un 2021. gada beigās dalībvalstis Šengenas Informācijas sistēmas datubāzē⁵⁶ ievadīja gandrīz 90 miljonus brīdinājumu⁵⁷, kas ir augstākais tobrīd reģistrētais brīdinājumu skaits. Īsi pirms pandēmijas sākuma, 2019. gada decembrī, meklējumu skaits Šengenas Informācijas sistēmā sasniedza rekordaugstu līmeni — 6,6 miljardus, un tika reģistrēts nepieredzēti liels informācijas atbilstmju skaits, proti, 283 713⁵⁸ (vairāk nekā divkārtšojoties salīdzinājumā ar 128 598 informācijas atbilstmēm 2014. gadā). *SIS* 2021. gadā tika veikti vairāk nekā 7 miljardi meklējumu⁵⁹ un iegūtas 222 967 informācijas atbildes, palīdzot atklāt tikpat daudz lietu Eiropas valstīs, kuras izmanto šo sistēmu.

Pamatojoties uz veiktajiem Šengenas izvērtējumiem, var secināt, ka **kopumā dalībvalstis ir rezultatīvi un viendabīgi ieviesušas un izmantojušas Šengenas Informācijas sistēmu**. Lai arī dažās dalībvalstīs tika konstatēti nopietni trūkumi Šengenas Informācijas sistēmas ieviešanā, šīs valstis steidzami un aktīvi strādā, lai trūkumus novērstu.

Izvērtējumos tika konstatēti vairāki **atkārtoti trūkumi**:

- dalībvalstis Šengenas Informācijas sistēmā neievada visu attiecīgo informāciju. Piemēram, ne vienmēr tiek pievienoti pirkstu nospiedumi un fotoattēli, pat ja valsts līmenī šie dati ir pieejami. Dažos gadījumos tas ir skaidrojams ar to, ka nav tehnisko rīku vai valsts līmenī nav spēkā obligātas procedūras, kas paredzētu, ka iestādēm, kas publisko brīdinājumu, jāpievieno šie dati, ja tie ir pieejami;
- ne visa Šengenas Informācijas sistēmas brīdinājumā pieejamā informācija (piemēram, pieejams attiecīgās personas fotoattēls) tiek attēlota galalietotājiem, t. i., policijas darbiniekiem, robežsardzes darbiniekiem un citiem lietotājiem, kad viņi meklē informāciju sistēmā. Tas apgrūtina pareizu tās personas identificēšanu, uz kuru attiecas brīdinājumus, un spēju veikt atbilstošu darbību;
- dažās dalībvalstīs nav progresīva saistība ar jauno rīku, piemēram, *SIS* pirkstu nospiedumu meklēšanas funkcijas, izmantošanu. Tam ir būtiskas sekas, kas rada nepilnības drošības jomā;
- *SIRENE* birojiem, administratīvajām struktūrām, kuras veic Šengenas Informācijas sistēmas brīdinājumus papildinošas informācijas apmaiņu, ir būtiska nozīme Šengenas Informācijas sistēmas darbībā, tomēr tiem ne vienmēr ir pietiekami daudz darbinieku un tehnisko resursu, tostarp automatizētu un integrētu darbplūsmas rīku, lai tie varētu veikt rezultatīvu informācijas apmaiņu;
- *SIRENE* biroju cilvēkresursu un tehnisko resursu ierobežotas stiprināšanas dēļ šīs struktūras bieži vien sasniedz savu spēju robežas. Informācijas apmaiņas kvalitāte un ātrums un operatīvā sadarbība biroju starpā ir būtiski, veicot turpmāko rīcību pēc

⁵⁶ Tas atspoguļo pieaugumu par gandrīz 20 miljoniem papildu brīdinājumu salīdzinājumā ar datiem pirms četriem gadiem (2016. gada decembrī — 71 miljons).

⁵⁷ “Brīdinājums” ir datu kopa, kas ir ievadīta Šengenas Informācijas sistēmā un kas kompetentajām iestādēm ļauj identificēt personu vai objektu ar mērķi veikt konkrētu darbību.

⁵⁸ “Atbilstme” ir jebkura atbilstība, kas atbilst šādiem kritērijiem: a) to ir apstiprinājis: i) galalietotājs vai ii) kompetentā iestāde saskaņā ar valsts procedūrām, ja attiecīgā atbilstība bija balstīta uz biometrisku datu salīdzināšanu; un b) tiek pieprasīts veikt turpmākas darbības.

⁵⁹ *SIS* 2019. gadā tika veikti 6,6 miljardi meklējumu un 7,0 miljardi meklējumu 2021. gadā.

atbildmes konstatēšanas, lai nodrošinātu, piemēram, pazudušu vai neaizsargātu personu aizsardzību;

- dažas dalībvalstis nepievienoja to automatiskās numura zīmes atpazīšanas sistēmas Šengenas Informācijas sistēmai, mazinot vispārējo drošību Šengenas zonā un pie ārējām robežām.

9. izcēlums. Šengenas informācijas sistēmas prioritātes

- Pēc iespējas ātrāka atjaunotās Šengenas Informācijas sistēmas īstenošana, ietverot jaunas brīdinājumu kategorijas un ieviešot jaunas funkcijas, kas stiprinās Šengenas Informācijas sistēmas rezultativitāti;
- atbilstoša darbinieku skaita nodrošināšana un resursu palielināšana dalībvalstu *SIRENE* birojos, automatizējot darbplūsmu, lai apstrādātu lielo ienākošo atbilstmju skaitu un nodrošinātu informācijas apmaiņas un sadarbības ātrumu un kvalitāti;
- Šengenas Informācijas sistēmas pirkstu nospiedumu meklēšanas funkcijas pilnvērtīga izmantošana.

4.6. Datu aizsardzība

Vēl viena būtiska Šengenas *acquis* daļa ir noteikumi par personas datu aizsardzību. Galvenās šajā jomā piemērojamās regulatīvās prasības ir īpaši personas datu aizsardzības noteikumi Šengenas Informācijas sistēmā un Vīzu informācijas sistēmas *acquis*, kā arī nākotnē — jauno informācijas sistēmu (ieceļošanas/izceļošanas sistēmas, *ETIAS*, sadarbības) personas datu aizsardzības noteikumi, Vispārīgās datu aizsardzības regulas (VDAR)⁶⁰ noteikumi, uz kuriem minēto sistēmu *acquis* ir sniegtas mijņorādes, kā arī Direktīva par datu aizsardzību tiesībaizsardzības jomā⁶¹.

Būtisks aizsardzības pasākums ir novērtējuma veikšana par to, kā dalībvalstis īsteno un piemēro Šengenas *acquis*, jo īpaši attiecībā uz *SIS* un *VIS*, ņemot vērā datu aizsardzības prasības.

Lai gan Šengenas izvērtēšanā netika konstatēti nopietni trūkumi un atbilstība piemērojamajiem ES tiesību aktiem ir jānovērtē katrā gadījumā atsevišķi, joprojām pastāv vairākas **atkārtotas problēmas**, kas ir jānovērš:

- dažām valstis datu aizsardzības iestādēm nav pietiekamu cilvēkresursu un finanšu resursu, un tas negatīvi ietekmē to iespējas veikt visus ar Šengenas Informācijas sistēmu un Vīzu informācijas sistēmu saistītos pienākumus;
- pastāv risks, ka dažu datu aizsardzības iestāžu darbs varētu tikt pakļauts ārējai ietekmei, un tas varētu ietekmēt to neatkarību;
- ne visām datu aizsardzības iestādēm ir piešķirtas faktiskas koriģējošās pilnvaras attiecībā uz tiesībaizsardzības iestādēm;
- dažās dalībvalstīs tika uzskatīts, ka datu aizsardzības iestādēm jāveic biežākas un visaptverošākas pārbaudes, lai tās varētu izpildīt savu uzdevumu uzraudzīt Šengenas Informācijas sistēmas un Vīzu informācijas sistēmas datu apstrādes likumību;
- datu aizsardzības iestādes bieži vien nav izpildījušas prasību vismaz reizi četros gados veikt Šengenas Informācijas sistēmā un Vīzu informācijas sistēmā veikto datu apstrādes operāciju revīzijas;
- bieži vien ir nepieciešami uzlabojumi arī attiecībā uz informāciju par datu subjekta tiesībām saistībā ar Šengenas Informācijas sistēmu un Vīzu informācijas sistēmu, kā arī šo tiesību izmantošanas procedūru;

⁶⁰ Regula (ES) 2016/679, OV L 119, 4.5.2016., 1. lpp.

⁶¹ Direktīva (ES) 2016/680, OV L 119, 4.5.2016., 89. lpp.

- informācijas sistēmu vaicājumu žurnālu glabāšanas periods dažos gadījumos joprojām neatbilst Šengenas *acquis*;
- bieži vien netiek veikta proaktīva pašrevīzija attiecībā uz datu pārziņu atbilstību datu aizsardzības tiesību aktiem, t. sk. netiek regulāri pārskatīti žurnāli;
- visbeidzot, ne vienmēr visiem operatīvajiem darbiniekiem, kuriem ir piekļuve informācijas sistēmām, tiek nodrošinātas regulāras un pastāvīgas apmācības par datu aizsardzību un datu drošību.

10. izcēlums. Prioritātes datu aizsardzības jomā

- Dalībvalstīm būtu jānodrošina datu aizsardzības iestādēm pietiekami resursi, lai tās varētu veikt visus ar Šengenas Informācijas sistēmu un Vīzu informācijas sistēmu saistītos pienākumus.
- Datu aizsardzības iestādēm būtu jānodrošina, ka vismaz reizi četros gados tiek veiktas Šengenas Informācijas sistēmā un Vīzu informācijas sistēmā veikto datu apstrādes operāciju revīzijas.
- Šengenas Informācijas sistēmas un Vīzu informācijas sistēmas kompetentajām iestādēm būtu jāņem vērā ieteikumi, jo īpaši saistībā ar pašrevīziju un apmācību.
- Jauno robežkontroles informācijas sistēmu (ieceļošanas/izceļošanas sistēmas, *ETIAS*, sadarbības) ieviešanas laikā visas iesaistītās struktūras pilnībā īsteno integrētas privātuma aizsardzības pieeju. Jānodrošina datu aizsardzības prasību pilnīga integrācija un ievērošana jau no šo sistēmu izmantošanas sākuma.

5. Turpmākie soļi

Lai gan patlaban mums ir labākas iespējas reaģēt uz aktuālajām un turpmākajām problēmām, tiesiskais regulējums ir lietderīgs tikai tad, ja tas tiek iedarbīgi un laikus īstenots.

Pēdējo gadu laikā veiktie Šengenas izvērtējumi apstiprināja, ka dalībvalstis pienācīgi īsteno Šengenas *acquis* dažādās politikas jomās un ka mehānisms ir nodrošinājis vēlamo un paredzēto ietekmi. Tomēr ir konstatēti trūkumi un neatbilstības, un dažās jomās joprojām ir jāpanāk progress. Šajā ziņojumā ir noteiktas galvenās prioritārās jomas, kurās nepieciešami steidzami uzlabojumi, un uzsvērta vajadzība ātri un atbilstīgi ieviest visus pieejamos rīkus.

Pateicoties Šengenas ciklam, Šengenas zonai tagad ir **nostiprināta un stabila pārvaldība**, kas nodrošina tiesiskā regulējuma politiskās ievirzes pareizu īstenošanu un regulāru uzraudzību. Pēc pirmā soļa īstenošanas ciklā ir jāturpina kopīgi centieni un jānodrošina dalībvalstu, ES iestāžu un aģentūru kopīga atbildība par procesu, virzoties uz nākamo 2023. gada ciklu.

Svarīgi turpināt darbu, lai nodrošinātu pilnībā **funkcionējošu Eiropas integrēto robežu pārvaldību**, apvienojot visus attiecīgos dalībniekus gan Eiropas, gan dalībvalstu līmenī. Zonā bez iekšējās robežkontroles cieša dalībvalstu **policijas sadarbība**, kā arī liela mēroga informācijas sistēmu, jo īpaši **Šengenas Informācijas sistēmas**, faktiskā īstenošana, kā arī rezultatīva **atgriešanas un kopējā vīzu politika** ir neaizstājama.

Turklāt svarīgi turpināt koncentrēties uz jaunās IT arhitektūras pilnīgu ieviešanu līdz 2023. gada beigām. ES ir izstrādājusi vienu no **tehnoloģiski progresīvākajām** robežu pārvaldības sistēmām pasaulē, un mums ir jāpabeidz šā projekta īstenošana laikus.

Lai nodrošinātu mūsu juridisko saistību faktisku īstenošanu praksē, ir svarīgi nodrošināt **pietiekamus resursus un apmācības** tām struktūrām, kuras īsteno Šengenas *acquis* un nodrošina tā izpildi. Šajā kontekstā būtiska nozīme ir ES aģentūrām, un ir svarīgi nodrošināt to pilnvaru pilnīgu izmantošanu.

Visbeidzot, būtiska nozīme ir Šengenas izvērtējumos izklāstīto **ieteikumu** ātrai un rezultatīvai īstenošanai.

Šengenas zonas prioritāšu īstenošanu nodrošinās lielāka politiskā atbildība, kuras pamatā ir dialogs un regulāra uzraudzība. Tāpēc Komisija aicina dalībvalstis un ES aģentūras veikt vajadzīgos pasākumus, lai šīs prioritātes īstenotu un veiktu nepieciešamo turpmāko rīcību.

Šajā sakarā Komisija aicina Šengenas padomi jūnijā apstiprināt šajā ziņojumā izklāstītos jaunā Šengenas pārvaldības modeļa galvenos elementus un prioritātes 2022.–2023. gadam. Komisija rūpīgi sekos līdzi šim procesam gan politiskajā, gan tehniskajā līmenī, un ikgadējā cikla beigās tā ziņos par panākto progresu un turpmāko rīcību.